

La CAMPANA de Gracia
a
Colón

A López Robert Impreso

BARCELONA: LÓPEZ, EDITOR. — RAMBLA DEL CENTRO, 20
Preu: U N ral

The Equitable Life Assurance Society of the United States

LA EQUITATIVA DE LOS ESTADOS UNIDOS

120 - Broadway New - York - 120

Sociedad de Seguros de Vida á Prima Fija

Palacio y Domicilio Oficial de la Sucursal de España

ALCALÁ, 18 - MADRID - SEVILLA, 315

SITUACIÓN FINANCIERA

en 1.º de Enero de 1892

	PESETAS
Activo.....	705.848,821'50
Pasivo.....	569.585,449'75
Sobrante.....	136.263,371'75
Seguros en vigor.....	4,171.366,041'65
Nuevos riesgos aceptados en 1891.	1,208.135,750'41

Esta Sociedad tenía invertido en propiedades inmuebles el primero de Enero de este año, un capital de

Ptas. **161.712,751'53**

Emite Pólizas libérrimas SIN RESTRICCIONES al año,
INDISPUTABLES á los dos años,
IMPREScriptIBLES á los tres.

◆◆ Sus siniestros se pagan inmediatamente de acreditarse el fallecimiento ◆◆

Delegación para Cataluña y Baleares: Rambla de los Estudios, núm. 6. - BARCELONA

LA CAMPANA DE GRACIA

DONARÁ AL MENOS UNA BATALLADA CADA SENMANA

Aquest número 25 céntims de pesseta per tot Espanya

Fora d' Espanya fixarán lo preu los CORRESPONSALS

ADMINISTRACIÓ y REDACCIÓ: Llibrería Espanyola, Rambla del Mitj, 20, botiga. BARCELONA.

PREU DE SUSCRIPCIÓ: Fora de BARCELONA cada trimestre ESPANYA pessetas 1'50 Cuba y Puerto-Rico, 2.—Estranger, 2'50.

AL INMORTAL DESCUBRIDOR DE AMÉRICA

QUATRE sigles han passat desde qu' en alas de ton geni, portant la fé en l'ánima y sentint en lo cor los impulsos d' aquella ardidesa inquebrantable qu' es lo sagell dels grans caràcters, arribares á la terra desconeguda, y feres tangible lo que casi tothom havia cregut un somni de ta fantasia exaltada.

L' home no coneixia encare lo planeta en que vivia. La meytat de la esfera terrestre permaneixia embolcallada en los vels espessos del misteri.

—Darrera del Océa hi ha 'l caos infinit—deyan los sabis teólechs.

Mes tú, que ja quatrecent anys enrera estudiavas la Naturalesa per medi de la observació; tú que lo grans resumir en una idea fixa los presentiments genials de alguns de tos ilustres predecessors en l' estudi de la cosmografia, y que t sentias ab foras sobradas per acometre, despreciant lo perill de la vida, la suprema proba, tú'ls demostrares que darrera del Océa existia un nou continent, una terra verge, qu' esperava sols lo contacte del mon vell, pera obrir l' esplendor de sas naturals bellesas al sol fecundo de la civilitació.

La humanitat te deu jòh gran Colón! l' aixamplament de la esfera terrestre; la ciencia, multitud de descubriments preciosos fills directes del descubrimet de América; lo comers y la industria, la multiplicació de la séva activitat y l' augment de sas riquesas; Espanya, una gloria inmarcessible; y fins la política t' déu á tú, fill de la República genovesa, la existencia de aqueixa constelació de Repúblicas en qu' están constituïts los pobles nous del continent americá, donant al mon vell l' exemple de que la soberania de las nacions resideix en ellas mateixas, y de que sense 'ls caminadors de las institucions caducas s' arriba més prompte á la realisació del dret, al afiansament de la llibertat y al portentós desarrollo dels progressos de la civilitació.

Lo descubrimet de la terra americana realiat per tú, es tal volta lo fet més trascendental que registran los anals de la humanitat.

Ell determina de un modo perfectament marcat, lo primer pas decisiu que doná la época moderna al iniciarse.

Si la pólvora y la brújula t' ajudaren en ta empresa, ¡quánts y quánts progressos no s' han degut després á ton portentós descubrimet!

Las ciencias astronómicas, las ciencias naturals, las ciencias físicas, las ciencias políticas han florit, principalment, gracias á la expansió que proporcionares á la humanitat encongida; donant á sos afanyos de progrés y de riquesa, un camp inmens en qu' explayarse.

Patrimoni la terra americana, immediatament després que tú la trèpitjares, dels catequistas cristiáns convertidors de indios al ensemps

que dels aventurers ambiciosos que anant en busca del vil metall, exterminavan sens pietat als pobres indigenas que aquells tractavan de convertir á la fé católica; entregada més tart á una colonisació tiránica, en la qual lo frare y 'l burócrata la possehian y la explotavan sens misericordia; mentres América sufrí 'l jou de la monarquia, plorá esclava.

Y esclava y tot proporcionava al vell mon los tressors botánichs de las sévas selvas verges, alguns dels quals, com la quinina, s' han convertit en medicaments preciosos salvadors de milers y milers d' existencias; altres, com lo tabaco, han endolsit la vida humana ab sos aromas suaument excitadors del cervell, y altres com la patata han fet per sempre més impo-

ssible aquellas fams horrendas que antigüament delmavan als pobles de la terra.

Fins que al rompre de una estrebada formidable las cadenas, donant lo primer exemple la gran regió que avuy forma los Estats Units del Nort, volaren á Europa com fortas ratjadas orejadoras del vilipendi y de la opressió que sobre del mon vell pesavan, los inmortal drets del home, que electricisaren als pobles, al de Fransa 'l primer, imbuhintlos l' entusiasme en pro de la reivindicació de sa dignitat trepitjada y del restabliment de sas llibertats desconegudas.

Europa descubrí l' América.

L' América redimí á l' Europa.

Tal ha sigut lo resultat de la empresa realisada per l' immortal genovés.

Pero tú, Colón, si digne ets de admiració per la grandesa de ton triunfo colossal, te fas per un altre concepte acreedor á la reparadora gloria póstuma.

Serveixi aqueixa gloria, á lo menos, pera mitigar los grans dolors, las aspras amarguras que t' feren sufrir los téus contemporanis.

Victima de la enveja, de la calumnia y de la ingratitude, tastares las injurias de la vida, y tú que tantas riquesas proporcionares á la humanitat, morires pobre.

Avuy, al llegir ta historia, sentim humitejarse'ns los ulls y palpitarnos lo cor.

¿Es possible que després de fer miracles de perseverancia, apenas realisada ta portentosa empresa, s' extingissen tan prompte'ls bramuls del entusiasme públich que t' aclamá al retorn de ton primer viatge, pera deixarse sentir tan sols los udols de la maldat humana?

¿Es possible que tú, l' héroe més gran entre 'ls héroes, te vejessis encausat y pres y transportat á Espanya, carregat de cadenas, com lo pitjor dels malfactors?

¿Es possible qu' en las islas mateixas que tú descubrires y per primera volta explorares, la darrera vegada que las visitares, te vejessis tractat com un pirata, sufrint lo despreci dels funcionaris enviats allí pels reys católichs?

¿Es possible que se t' neguessin tan obstinadament los drets que t' havian siguts concedits y las prerrogativas que t' aspectavan, fins al extrém de deixarte morir en la miseria?

¡Ah! ta figura es més interessant tal volta en ta agonía qu' en lo moment culminant de la téva gloria.

Héroe y mártir: ¡Honor etern á la memoria téva.

LA REDACCIÓ.

CRISTOFOL COLÓN — Retrato que s' creu ser lo més autèntich, existint en la colecció de Paolo Giovio, a Conza, y molt semblant al que existia en la Biblioteca Nacional de Madrid.

16

COLON (*)

Noticias biográficas

RER l'edat que tenia a la fetxa en que va morir, se colegeix que Cristófol Colón va néixer en 1435, no se sab lo dia, ni l'mes. ¿Ahont veje la llum de la vida? Distintas poblacions de Italia: Pradello, Cogoletto, Nervi, Cugurco, Savona, se disputan la gloria de contar-lo per fill. No obstant, la ciutat de Génova es la que ab mes dret pot dirse bressol y patria del immortal descubridor de América.

La casa hont se suposa que nasqué Colón. (A Cogoletto.)

A Génova passá 'ls seus primers anys al costat de sos pares Domenico Colombo y Susana Fontanarossa, humils cardadors de llana, y pares ademés d' ell, qu' era 'l primogénit, de Bartoméu, Pelegri y Jaume y de una noya, nomenada Blanchinetta.

Encare que la familia de Colón era de condició modesta y al exercici del treball devia fiar principalment la seva subsistencia, estava emparentada ab gent de alta posició social. Aixó sens dupte li permeté donar a son primogénit una educació esmerada en la Universitat de Pavia, ahont desplegá los dots brillants de sa privilegiada inteligencia.

L' amor a la vida atzarosa de la mar lo portá desde molt jove a servir al rey René, a las ordres de un oncle seu, nomenat com ell Cristófol Colombo. Valent, estudiós y arriat, prengué part en diverses expedicions bélicas y arribá a guanyar lo grau de capitá.

Un dia rebé ordres de embestir a una forta galera turca. La empresa era atrevida. Dos poderosos barcos de guerra protegían a la galera: aixis a lo menos ho presumia la tripulació y 'l major disgust reynava a bordo del bastiment manat per Colón. Aquest, per calmar a la seva gent, doná ordres de virar y fer rumbo a Marsella; pero de nit, cambiá la brújula, y a tota vela, se dirigí intrépit al cumpliment del seu deber. Aquest rasgo retrata ja a l' home de geni, que sab sortejar los perills y acometre las més perillosas empresas.

Son en gran número 'ls fets que podriam citar de aquesta primera época del valent y jove navegant; que mes tart havia de alcansar gloria immortal; pero no ho permeten las curtas dimensiones de aquestas notas biográficas. Aquesta primera etapa de la seva vida terminá ab un terrible naufragi ocorregut en las costas portuguesas. La mar alborotada 's dragá 'l barco que manava Colón y a casi tota la tripulació. Ell se salvá poch menos que per miracle, y desde la costa 's dirigí a Lisboa, ahont tingue la dita de trobarse ab son germá Bartoméu, establert en lo comerç y fabricació de útils navals. Cristófol Colón contava llavoras 33 anys d' edat.

(*) Colombo en italia: en catalá *Colom*, dada la moda de aquell temps de traduir los apellidos. Los castellans adoptaren lo nom en catalá, cambiant la *m* final en *n*, tal com ferén ab lo general Prim, a qui molts a Castilla anomenavan *Prim*.

Portugal, en aquell temps, era la nació de Europa que majors descubriments marítims havia realiat fins a las horas. La febre de las grans aventuras náuticas reynava allí, protegida y alentada per monarcas, prínceps y magnats.

Colón noy. (Estátua de G. Monteverde, escultor italiá.)

Cristófol Colón comensá per establirse en la casa de son germá Bartoméu, y sent com era un excelent pendolista, se dedicá a dibuixar mapas y a copiar manuscrits interessants. Aixis visqué molt temps, sense ser gravós al seu germá.

Ja llavoras bullia en lo seu cervell la gran idea que mes tart havia de immortalisar.

Un paísá seu, nomenat Bartoméu Perestrello residia a Lisboa y gosava de alguna influencia en la cort de D. Alfons V, rey de Portugal. Ab ell contragué Colón tan estreta amistad, que al últim acabá per casarse ab la seva filla, donya Felipa, de la qual tingué 'l seu fill Diego, nascut a Porto-Santo, de ahont era governador Perestrello, en l' any 1476.

Ab lo seu sogre visitá Colón molts de las islas que 'ls portuguesos havian descubert en aquell temps, feu en ellas profitosos estudis, escoltá relacions de importantíssims descubriments y reculli gran copia de datos de la major importancia.

La idea que acariciava s' havia anat arrodonint, y ja no duptava un moment del felis éxit de la mateixa. Patriota, ans que tot, lo primer que se li ocorregué, fou dirigir-se a Génova, oferint a aquella República 'l fruyt de sos estudis y de las sévas esperansas. Lo govern de Génova no 'n feu cabal. Passá immediatament a Venecia. Las sévas rahóns sigueren allí rebudas ab molta fredor, vejentse Colón taxtat de imprudent y temerari.

Torná a Portugal, y per intermediació del seu sogre, obtingué audiencia de aquella Cort. Era l' any 1483. Lo rey l' escoltá atentament; pero no volgué decidir res, ans de sometre la idea de Colón a una junta de sabis. Aquets lo tractaren de boig; pero al mateix temps retenían los apuntes, manuscrits y mapas de Colón, y 'l rey, cometent un verdader delicte de usurpació, feya armar un navio y l' enviava secretament a realisar la empresa per Colón concebuda. Una furiosa tempestat obligá al navio a retornar a la costa portuguesa. La América permaneixia verge, esperant l' arribada del sér providencialment destinat a descubri-la.

Perseguit Colón pels impropis de la Cort de Portugal, qu' estava exasperada pel mal éxit de sa fraudulenta tentativa, y havent tingut la desgracia inmensa de perdre a la seva esposa, decidi per fi abandonar, en companyia del seu fill, aquella terra inhospitalaria, com ho feu en 1484. ¿Ahont se dirigí? Presumeixen alguns que se 'n aná a Huelva, ab l' intent de deixar al seu fill Diego, baix la tutela de un tal Muliar, casat ab una germana de sa difunta esposa, 'l qual residia en aquell port. Consta, no obstant, que en l' any 1485 Colón y 'l seu fill se trobavan a Italia.

¿Qué siguié de Colón en tot aquest temps?

Lo únich que se sab es que en un dia calorós del mes de juny, un home esparracat, enmagrit, de aspecte miserable, acompanyat de un pobre noy, se de-

tenia davant de las tapias del convent de franciscans de Santa Maria de la Rábida, implorant una caritat per amor de Déu. Aquell pobre mendicant era Colón, lo nen que l' acompanyava 'l sér fill.

Vista del Convent de la Rábida.

Prior del convent de la Rábida era Fra Joan Perez de Marchena, (*) home ja de alguna edat, molt intelligent y aficionat al estudi de las ciencias y particularment a la cosmografia. Per haver sigut confessor de la reyna donya Isabel I, contava en la Cort ab grans y poderosas influencias.

Set mesos permanesqué Colón en lo convent, comunicant a aquell home ilustrat, l' únich capás de compendrel, las sévas ideas, los seus càlculs y projectes, y alguna cosa més que valia tant com aixó, encomanant-li la seva fé inmensa.

Marchena s' ausentá un dia y algún temps després retornava al convent portador de bonas esperansas. La reyna Isabel se mostrava propicia a protegir la empresa de Colón.

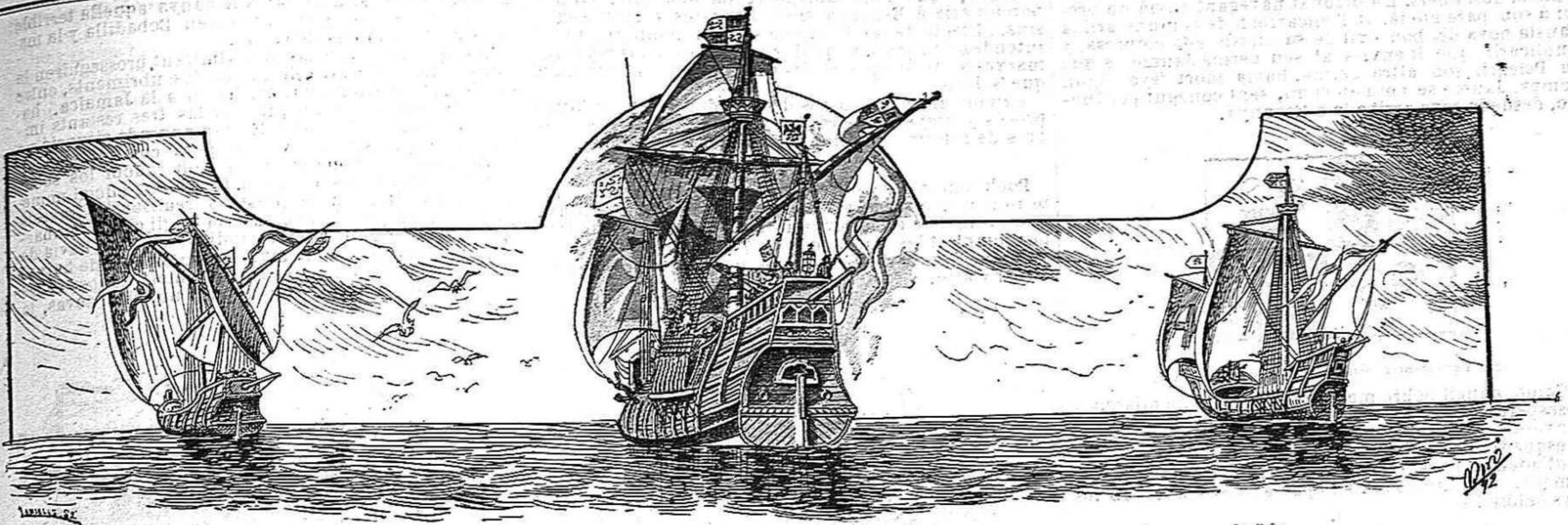
Fra Joan Perez

Aquest, provehit de cartas de recomenació per personatjes importants y deixant al seu fill Diego baix l' amparo del seu generós protector, se dirigí a la Cort ab l' intent de conferenciar ab los monarcas. Arribá a Córdoba, ahont se trobava donya Isabel: se presentá al prior del Prado entregantli la carta que pera ell li havia facilitat lo Pare Marchena; pero tant lo prior del Prado, com las demés personas ab qui parlá dels seus projectes, lo tractaran de ilús y ximple, y fins hi hagué qui s' atreví a considerarlo com una especie de vividor d' ofici.

Las portas de la régia estancia no se li acabavan de obrir may; aixis es que s' veje obligat a dedicarse novament a copiar manuscrits, per no morir de fam. A Córdoba contragué segonas nupcias ab donya Beatriz Rodriguez de Arana, de qual matrimoni nasqué son segón fill Fernando, home ilustre qu' escrigué la vida y 'ls viatjes del seu pare, fundá 'l Real Arxiu de Indias de Sevilla y morí sent canonge de aquella catedral.

D. Pere Gonzalez de Mendoza, lo Nunci apostòlic y 'l Duch de Medinaceli foren los qui en aquella ocasió més vivament s' interessaren per Colón, facilitantli la seva primera audiencia ab los reys D. Fernando y donya Isabel. Los monarcas estavan en tal ocasió preocupats exclusivament en la guerra de la Reconquista, y per tal motiu aplassaren la resolució del assumpto fins després de la presa de Granada, sometent entre tant lo projecte a la deliberació de una junta de sabis que devia reunir-se a Salamanca.

(*) Hi ha qui suposa que 'ls protectors de Colón sigueren dos frares de aquell convent, nomenats Juan Perez l'un y Anton Marchena l' altre. — A América s' publica fa algun temps un noema dedicat a Colón, contenint los retrats de aquestos dos frares franciscans, que son los que reproduhim en lo present numero.

La Pinta.

La Santa Maria.

La Niña.

Ple lo cor de esperansas, Colón feu via á Salamanca: davant de la junta exposà las sévas teorías; pero 'ls sabis se rigueren d' ell, sostenint que la terra no era esférica y que més enllà del Atlántich sols podia existirhi 'l caos.

Tals contrarietats bastavan y sobraven per' agotar l' energia de un altre home que no haguéssit Colón. Escrigué de nou al Pare Marchena, aquest influí novament en la reyna Isabel, y haventse dirigit á Gra-

truhí maquinacions y tramas y lográ acumular tots los elements necessaris pera emprendre l' atrevida navegació.

Lo dia 3 de agost de l' any 1492 los tres barcos se feyan á la vela, acompanyats de las malediccions y de la rancunia dels parents y amichs dels tripulants. Parents y amichs que 's quedavan en terra, tenian á Colón per un aventurer insensat capás de dur á la mort á aquell grapat de compatriotas, poch segurs del éxit de una empresa, que tothom considerava temeraria á tot serho.

Al tercer dia de navegació, sufriren los expedicionaris un gran contratemps. La *Pinta* feya aygua. Los séus amos l' havian desensablada, pera venjarse del fet de haverlos sigut embargada á viva forsa. Ab tal motiu los expedicionaris feren rumbo á las islas Canarias ahont lograren reparar las averias. Pero allí reberen una mala noticia: lo rey de Portugal havia enviat tres naus en persecució de las carabelas. Sens perdua de temps se feren novament á la mar.

La navegació s' anava prolongant, encare que, per fortuna de tots, era feis y exenta de temporals. Mar y cel veyan per tot, y 'ls dias anavan seguint als dias, sense descubrirse senyals de terra. Colón, no obstant, la presentia ja 'l dia 19 de setembre, per la séva pericia en distingir las brisas y per lo color del firmament.

Lo primer de octubre, lo tinent de servey, plé de horror declarava que portavan recorregudas 500 llegendas; y encare que Colón sabia que las llegendas recorregudas eran 700, se mostrava imperturbable, aixis com ocultava també l' efecte que li produhia una extranya desviació de l' agulla magnética envers lo N. O.

En tot aixó la exasperació dels tripulants anava creixent per graus. Se tramà una sorda conspiració qu' esclatà al fi, veientse amenassat lo capitá de la expedició per la séva gent y pels germans Pinzón qu' espasa en má li exigian virar en rodó y retornar á Espanya. Fins hi havia 'l designi de tirar-lo á l' aygua, fent veure al arribar de nou á la Peninsula que havia caygut al mar. Colón seré, en mitj de aquell temporal de malas passions desfermadas, persuassiu y eloqüent, sapigué tocar lo cor dels séus companys, y á la vista de una rama florida y de alguns trossos de fusta que arrastravan las ayguas, y de distints aucells que solcavan l' ayre, lográ imbuirlos la idea de la proximitat de la terra.

No s' equivocava l' expert capitá. A las 10 del vespre del 11 de octubre, ovirá Colón una llum desde 'l castell de popa, observació que comprobaren los mariners Pere Gutierrez y Rodrigo Sanchez que anavan ab ell. A las dos de la matinata, los tripulants de la *Santa Maria* y la *Niña* que navegavan al paio, vejeren un resplandor, é instantáneament sentiren l' estrépit de una canonada.

Un crit de: «¡Terra! ¡Terra!...» —ressoná en l' espay entre 'ls majors transports de alegría y entusiasme. La carabela *Pinta* que per ser més velera que 'ls altres dos barcos, durant tota la expedició portá la devantera, havia vist la terra clara y distintament, y signé la que ab tal motiu dispará una canonada per ser aquesta la senyal convinguda.

Lo somni de Colón se convertia en una realitat tangible. L' ilustre capitá, la matinata del dia 12 desembarcava en la isla que 'ls naturals que la poblavan coneixian ab lo nom de *Guanahani*, clavava en ella 'l pendó de Castilla y la batejava ab lo nom de San Salvador.

Los pobladors de aquell tros de terra, gent pacífica, reberen molt bé á Colón y als séus companys, y aquests pogueren veure desseguida que participavan de una civilisació bastant rudimentaria, cultivant la terra, fabricant piraguas, filant lo cotó, y usant armas encare que imperfectas, molt temibles per la gran maestria que en lo séu maneig empleavan.

Desde allí descubriren los exploradors otras islas, entre ellas Cuba y La Espanyola, en la qual Colón construhí un petit fort ab las desferas del barco *Santa Maria* que s' havia perdut lo dia 24 de Desembre, gracias á un descuyt del oficial de servey. Allí deixá una part de la séva gent en bona inteligencia ab lo cacich Guacanagari, del qual s' havia fet gran amich, y á bordo de la *Niña* se feu á la mar, trobant als germans Pinzón en la desembaradura de un riu al qual doná lo nom de *Gracia*, traficant ab los naturals, agabellant tot l' or-

que podian y havent comés los majors excessos, durant los 16 dias que feya que se havian separat del almirant ab la carabela *Pinta*.

Colón, no volent rompre llansas en un moment tan crítich, emprengué 'l viatge de retorn á Espanya lo dia 11 de Jener de 1493. Tingué una travessia fatal; se jugá la vida mil vegadas; la carabela *Niña* desarbolada del tot, arribá 'l dia 17 de Febrer á las Azores, y ni temps l'ingué de reparar sas averias, dat que 'l governador portugués tenia l' intent de posar presos á sos tripulants.

Respecte al parader de la *Pinta* se ignorava. Més tart se sapigué que 'ls germans Pinzón s' havian separat del almirant ab lo propósit de arribar ans qu' ell á Espanya y ferse passar com als verdaders descubridors del mon nou.

Y Colón, en tant, bregava desesperat ab lo temporal, dintre de un barco desfet que á penas regia. Quan tots se creyan perduts, la mateixa tempestat los impeli envers lo penyascal de Cintra en la mateixa desembocadura del Tajo, qual riu remontaren buscant en sas tranquilas ayguas un moment de pau.

Los cortesans aconsellaren al rey de Portugal que s' apoderés de Colón; empero lo monarca desoient tals pretensions, lo cridá á sa presencia, lo colmá de obsequis y li facilitá 'ls medis necessaris pera que pogués continuar ab tota felicitat lo séu viatge. No obstant, encubert ab aquesta conducta complascent, ocultava D. Joan II lo designi d' enterarse bé de tot lo relatiu al descubrimet, y enviar una esquadra á las novas terras descubertas com aixis ho executá més tart.

Lo 15 de Mars, á mitj-dia en punt, entrava Colón en lo port de Palos de Moguer; de ahont havia sortit feya set mesos. Gran siguié l' entusiasme de aquell poble. Algunas horas més tart entrava allí mateix la carabela *Pinta* al mando de Alonso Pinzón. Tot lo que havia fet aquest per adelantarse al almirant resultava inútil.

Colón aná á abraçar á son protector lo pare Marchena, y seguidament se posá en camí pera presentarse als monarcas qu' en aquella ocasió se trobavan á Barcelona.

Victorejat per tots los pobles del tránsito, puig lo viatge se feu per terra, arribá Colón á la capital de Catalunya lo dia 15 de Abril; feu als soberans una detallada descripció del séu viatge y de sos descubrimets, los manifestá las impressions que portava y 'ls presentá diversos productos de las terras novament descubertas, tals com or pur en pols, en grá y treballat, perlas, ámbar de varias classes, gomas, fustas, petxinas, pedras preciosas, cotó, blat de moro, canya de sucre y diversos tubérculs alimenticis, entre altres la patata. Portava ademés alguns indios, lloros domesticats y altres aucells rars, y diversos animals enterament desconeguts.

L' arribada de Colón produhi gran efecte en tot lo

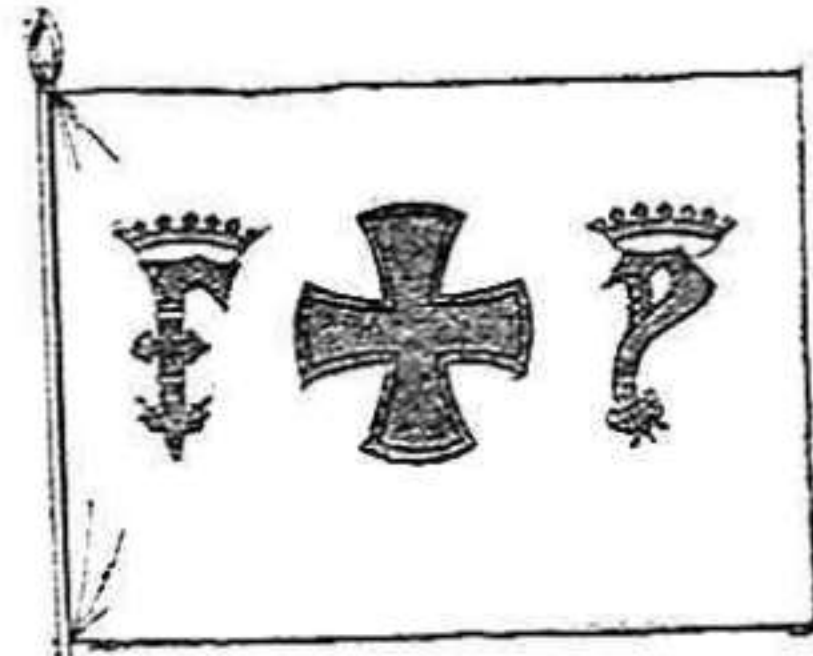

Fra Antón de Marchena.

nada, estretament sitiada per los exércits cristians, quan ja Colón, desesperat de tantas y tantas demoras, se disposava á abandonar lo camp, per anar á oferir lo séu projecte al rey de Fransa, caigué la ciutat en poder dels sitiadors, y per fi la reyna Isabel firmá en Santa Fé la desitjada carta per la qual se pactava 'l viatge d' exploració y 'ls privilegis y donacions fetas á favor del ilustre navegant.

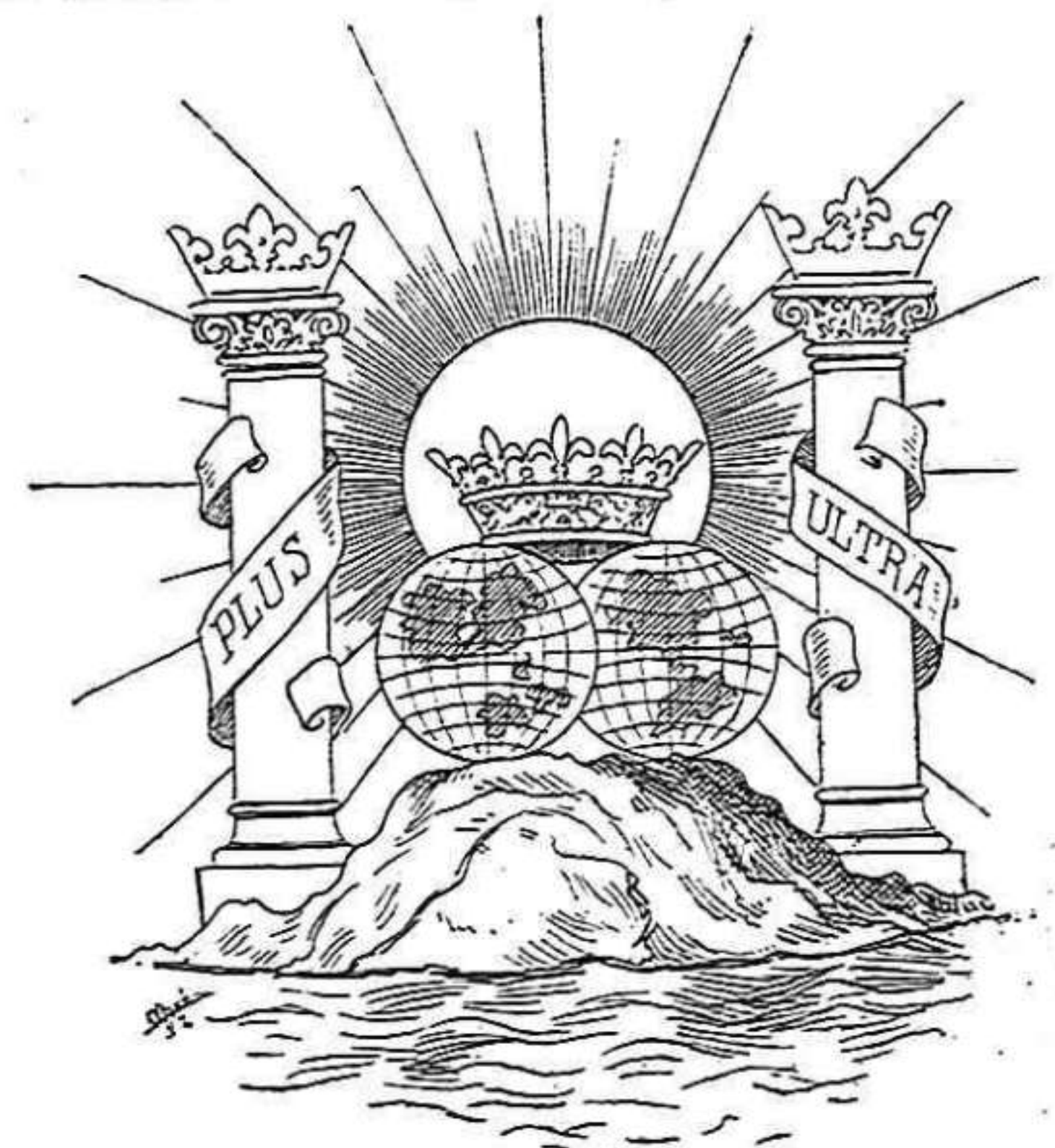
«Dita carta data del dia 20 de abril de 1492.

Era precis reunir barcos, prepararlos y abastirlos pera llansarse á la realisació de la arriscada empresa. Per ordre dels monarcas siguié seqüestrada la carabela *Pinta*, presa poch menos que á la forsa als séus amos Gomez Rascón y Cristófol Quintero: los dos germans Pinzón facilitaren la *Niña* y la *Santa Maria* y s' avingueren á sufragar la octava part dels gastos de viatge, mediant la condició de anarhi personalment com á segóns. Colón prengué 'l mando de la *Santa Maria* y 'ls dos germans Pinzón respectivament el de la *Pinta* y 'l de la *Niña*.

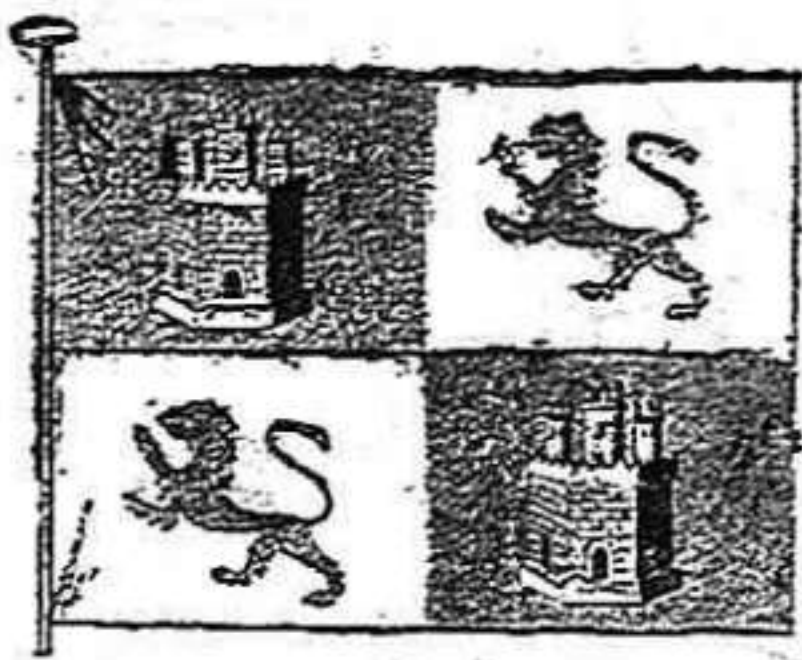
Facsimil del pabelló que portavan los barcos de Colón en sos viatjes.

Mentida sembla que ab aquellas tres frágils embarcacions un grapat d' homes s' avingueren á anar á arrostrar los perills y á rompre 'ls misteris qu' envolcallavan al desconegut Occéa. Colón ajudat sempre del Pare Marchena vencé obstacles y resistencias, des-

mon civilisat. Del Non Plus Ultra de las columnas d'

Hércules, se borra'l Non. Hi havia un més enllà; Colón l'havia descobert. L'afortunat navegant envià un propi a son pare ancià, ab l'encàrrech de comunicarli la fausta nova del bon èxit de sa afortunada empresa, y suplicarli que li enviés al seu germà Jaume, ja que 'n Pelegrí, son altre germà, havia mort feya algún temps. Jaume se posà en camí, sent conegut per Diego, desde la seva arribada a Espanya.

Bandera que tremolà Colón al trepitjar terra americana.

Colón, aquell pobre mendicant que plé de miseria y desesperat se havia detingut a trucar a la porta del convent de la Rábida, era nombrat capitá general de la esquadra de las Indias, virey y gran almirant, rebent ademés lo sagell real, ab facultat de usarlo lliurement, cumplintse aixís lo pactat a Santa Fe ab los reys catòlichs.

Quan més gran es la gloria de un home, majors so len ser també las contrarietats que s'atravesan en lo seu camí. Desde aquell mateix instant, l'illustre Colón havia de trobar grans obstacles acumulats per totas las malas passións humanas y en especial per la codicia y per la enveja.

Se creà a Sevilla una ordenació baix las ordres de un eclesiàstich nomenat D. Joan Fonseca, enemich acèrrim de Colón, la qual tenia per objecte preparar tot lo necessari per un segon viatge. Un rich armador italià nomenat Joanoto Bernardi, resident a Sevilla, rebé l'encàrrech de construir los barcos y acaparar los materials necessaris pera la expedició. Tenia Bernardi a las sevas ordres al inteligent cosmògrafo Amérgo Vesputio, que més tart devia continuar los descobriments del gran almirant, donant lo nom de América a las terras descubertas.

L'ordenador Fonseca feu tot lo que pogué pera destorbar lo segon viatge de Colón; pero l'energia y la perseverancia de aquest, triunfaren de las malas arts de aquell envejós sacerdot.

La flota destinada a realisar la segona expedició's componia de 14 carabelas. L'almirant, a bordo de la *Maria Galante*, manava 700 homes, dels quals més de 300 s'havien ficat als barcos sens autorisació de ningú.

En aquest viatge acompanyaren a Colón lo seu germà Diego y Fra Marchena.

Donàrense a la vela l'25 de Setembre al apuntar lo dia, entre las aclamacions populars; tingueren un viatge felissísim, y aborden a una isla a la qual posaren lo nom de *Dominica*, per haverla descuberta en diumenje. Dirigirense seguidament a un altre grup de islas, a la major de las quals li donaren lo nom de Guadalupe. Habitavan aquestas terras tribus antropofagas.

Indigenas de la isla Guadalupe al ser descuberta per Colón.

Després de dividir la flota, Colón parti envers la *Espanyola* ab l'intent de socorre y revistar al destacament que havia deixat allí. Hi arribà l'22 de Novembre y sigué gran la seva sorpresa al no trobar viu ni a un sol espanyol. Tots ells havian sigut assassinats pels indios. Gran energia desplegà Colón contra 'ls cacichs Caonabo, Mayreni y Guacanagari; pero després de algunas averiguacions, se convencé de que havian sigut tals los robos, pillerías, violacions y altres atropellos comesos pels espanyols contra aquells infelissos, que perduda la paciencia, s'havian desfet d'ells en un acte de rabiosa indignació.

Desde allí passà l'almirant a Santa Clara, ahont gracias als cuidados exquisits del seu germà Bartomeu, que acabava de arribar de Espanya ab lo titol de *Adelantado* que li havia otorgat Colón, confirmat per la reyna, pogué l'illustre navegant eixir en bé de una perillosa malaltia que li ocasionà l'clima de aquell país.

Aprofitantse de la postració del illustre navegant, lo pare Boil, frare benedicti de Montserrat y l'capità Pere Margarit, se dirigiren a Espanya, y secundant los malévols designis del capellà Fonseca y de Joan de Soria, se presentaren als reys, inculpant a Colón gravement, tatzantlo de despota y traïdor y prenent

demostrar que 'l descobriment del nou mon no proporcionaria a Espanya sino disgustos y gastos excessius... Efecte de tal denuncia signé 'l nombrament del intendent Aguado, al qual encarregaren los reys que marxés a las terras descubertas a posar en clar tot lo que 's deya.

Aguado arribà a la residencia del virey, li formà procés y creyenlo perdut, regressà a Espanya, després de inferirli tota lley de afrontas y vexacions.

Poch temps després retornava a la Peninsula l'almirant y en companyia del pare Marchena celebrava una entrevista ab la reyna Isabel, logrant desvaneixer per complert las acusacions de que havia sigut objecte y rebent l'encàrrech exprés de Isabel I de realisar un tercer viatge.

Escut que 'ls reys catòlichs donaren a Colón.

Novas y poderosas intrigas retardavan la sortida de aquesta tercera expedició: la reyna caygué malalta a conseqüencia del disgust que li produhi la mort del seu fill lo princep D. Joan, y ab tot aixó Colón no pogué ferse a la vela fins lo dia 30 de Maig de 1498, sortint de San Lúcar de Barrameda, ab una petita flota.

A un viatge sense peripecias, succehiren mil contratemps desde que tocà terra. La gent que havia deixat en las terras descubertas, s'entregava als més culpables excessos: Colón tractà de desplegar alguna energia; pero se li sublevaren casi totas las forsas que manava y tingué que capitular, estant a punt de morir assassinat.

En tant, los enemichs que havia deixat a Espanya treballavan contra ell ab tanta perfidia, que la reyna acabà per nomenar a D. Francisco Bobadilla, jefe de una esquadra, que marxà a las terras descubertas ab facultats pera processar y posar pres, si era precis, al mateix almirant.

Arribà Bobadilla a la residencia del virey lo dia 23 de Agost, y després de fer pregonar los superiors poders de que estava investit, manà pendre y encadenar a Colón, incomunicantlo en la fragata *Gorda*, feu lo mateix ab los germans de aquest, y arribà al extrém de apoderarse de tot lo que pertanyia al illustre presoner, inclús son propi lliit.

Instruhi Bobadilla un sumari, conjuminat a son antoig, y l'envia a Espanya ab la *Gorda*, manada per Alonso Vallejo, en unió dels tres illustres presos.

Vallejo, qu'era un marino honrat y humanitari, al veures en alta mar volia desencadenar a Colón y a sos germans, prodigantlos tota mena de atencions y respectes; pero Colón s'hi negà, acceptant lo martiri que li havia sigut imposit tan injustament.

Carregat de ferro arribà a la Peninsula, y si bé la reyna Isabel ordenà posarlo en llibertat y prometé ferli justicia, restituhintli honors y tituls, l'Almirant que dá, durant algun temps, en una situació tan desesperada, que a no ser pels recursos que li facilitaren alguns dels seus allegats, fins s'hauria vist privat del pá que dur a la boca.

Cridat Bobadilla a la Cort a donar compte de sos actes, passà a sustituhirlo D. Nicolau de Ovando.

Al últim sigué autorisat Colón pera empendre son quart y darrer viatge; pero negantseli 'ls poders que de dret li pertocavan.

Sorti de la Gran Canaria lo dia 25 de maig de 1502, al mando de quatre carabelas y acompanyat del seu fill Fernando que tenia 13 anys y de son germà Bartomeu.

L'objecte de l'últim viatge de Colón s'encaminava a veure si descobriria un estret en lo Nou Continent que donés pas als mars asiàtics, atravesant lo gran Océa pera retornar a Espanya, donant la volta al mon.

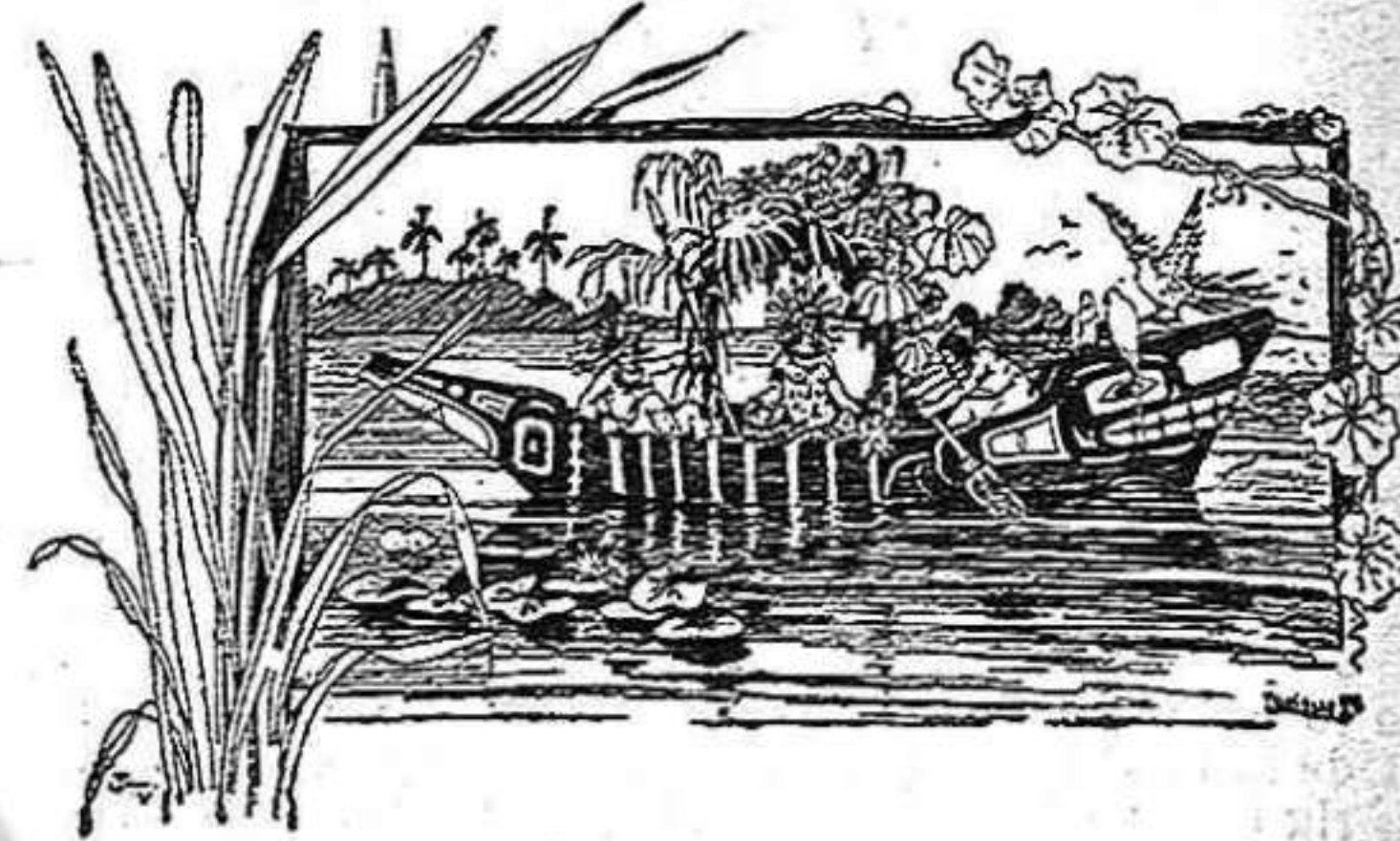
Arribaren los navegants sens contratemps a la Espanyola, sollicitant atracar en aquell port... y 'ls sigué negat lo permis! Lo immortal descobridor de aquella terra 's veyá tractat com un pirata. Ni una gota d'aygua se li permeté pendre de aquella isla.

Trenta dos barcos se trobavan al port de la Espanyola a punt de retornar a Espanya. Colón, pagant bé per mal, descubri en l'atmosfera indicis de una tempestat próxima, y feu avisar al célebre Bobadilla que tant dany li havia causat, indicantli la conveniencia de suspendre 'l seu viatge, fins y tant que 'l temps cambiés.

Riguèrense de la seva predicció, y Bobadilla y 700 homes enriquits ab l'or robat als indigenas, se feren a la vela. Un temporal terrible 'ls sorprengué, y a la vista de la Isabela, los airats elements se xuclaren 26 barcos carregats d'or, naufragant los demés en altres punts, excepció feta del nomenat *Aguja*, l'únich que

se salvà per anar a contar a Espanya aquella terrible catástrofe. En lo naufragi moriren Bobadilla y la majoria dels enemichs de Colón.

Las quatre carabelas del Almirant prosseguiren la navegació, y després de molts descobriments, entre ells lo de la terra ferma, arribaren a la Jamaica, havent perdut una nau y quedant las tres restants impossibilitadas de navegar. En tan apurada situació no sabian de quins medis valerse pera comunicarse ab la Espanyola y demanar a son governador los socorros que son trist estat exigia. Un valent oficial nomenat Diego Mendez se prestà a realisar la travesia qu'era llarga y arriscada en una frágil canoa, embarcant ab ell alguns remers indios. Mendez havia de atravesar 300 llegendas de mar desconegut plé de baixos y esculls, y com hagués passat molt temps sense que 'ls naufrachs tornessin a tenir noticias sevas, ja 'l creyan mort.

Una canoa dels indigenas de la Jamaica.

Dels apuros en que 's trobaren los naufrachs nasqué un gran disgust: de tot davan la culpa a Colón: s'armà una conspiració, y 's tramà por últim un nou atentat contra la seva vida.

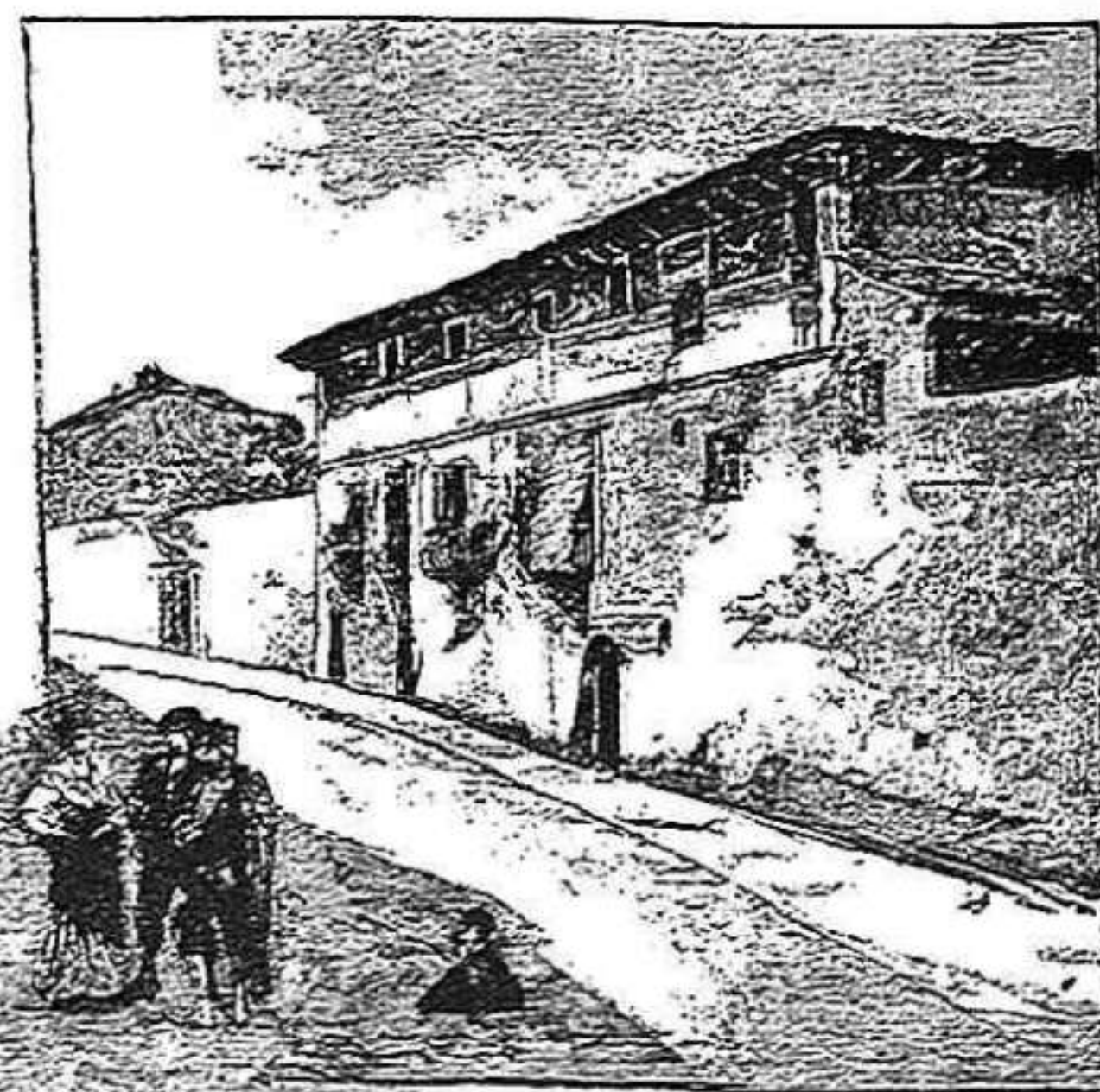
Entre la gent se formaren dos bandos, y havent sigut vensuts los desafectes a Colón, escaparen internantse en la isla pera dedicarse al robo y al pillatge.

Deu mesos de abandono complert haguèren de passar, sufrint l'Almirant una terrible malaltia que per duas voltas distintas lo posà a las portas de la mort. Per fi una petita embarcació 'ls portà alguns queviures per ordre de Ovando. Aixó es lo únich que conseguí d'ell l'intrèpit Mendez que havia arribat felissim a la Espanyola. Y quan ja havia passat més de un any desde que ocorregué 'l naufragi, Ovando no pogué menos d'enviarlos duas carabelas ab las quals Colón y 'ls restos de la seva gent tornaren a Espanya, desembarcant a San Lúcar de Barrameda lo dia 7 de Novembre de 1504.

Lo dia 26 del mateix mes moria la reyna Isabel que tant havia protegit al illustre navegant, y faltat aquest de un apoyo tan poderós y ab la salut terriblement minada, ja no feu, pot dirse, res més de bó.

Postrat en lo lliit molt temps, se sentí una mica millorat durant la primavera del any següent, havent emprés lo mes de Maig de 1505 un viatge a Segovia, en qual ciutat acabava de fixarse la Cort. Després de sufrir a Salamanca una recayguda, logrà per fi avistarse ab lo rey Fernando V. Aquest l'escoltà ab molta cortesia; pero quan Colón li reclamà sos tituls, honors y rendas, lo monarca, manifestantli vius desitjos de complaurel, deferi la resolució del assumpto a la decisió del Consell. Excusas de mal pagador, de las quals no 'n tragué Colón lo menor recurs pera conjurar la miseria que de nou havia fet presa en ell.

Tenás en obtenir lo que de dret li tocava, Colón se negà a acceptar un titol de Castella, que com a transacció li oferí 'l Rey, a cambi de renunciar a tots sos privilegis. Aquests privilegis integres los reservà en son testament pera son fill primogénit Diego, qui no logrà recabarlos fins a l'any 1509, ó sigan tres anys després de la mort de son pare.

Valladolid.—La casa ahont mori Colón.

Colón mori pobre, desairat de la Cort, desenganyat de las grandesas y pompas de la vida, fidel a la relligió que professava y rodejat de sos fills, en una casa de Valladolid que avuy se conserva encare, si bé no ab tot lo respecte que s'auria, lo dia 20 de Maig del any 1506. Contava l'edat de 70 anys.

Sos restos mortals desde Valladolid sigueren portats á Sevilla y desde aquesta ciutat á Santo Domingo. Per últim, al separarse aquesta isla del domini d'Espanya, sigueren trasladats á la Catedral de la Habana.

Lápida que tapa 'l mirro hont se conservan los restos de Colón en la Catedral de la Habana.

Tal es en breu compendi la historia del immortal descubridor de América, extractada ab fidelitat de las moltas que han escrit notables autors, després de practicar escrupulosas investigacions.

Res més just qu'a glorificar la memoria del insigne varó que un servey tan immens prestá á la humanitat, y que durant la seva vida horas tan dolorosas hagué de passar, gracias als decrets fatals de la seva estrella no sempre benéfica; pero gracias també, y més principalment, á la negra ingratitud dels homes.

R.

COLÓN

Avuy fá quatre segles, oh genovés invicte qu'als peus dels Reys Católics portares un nou mon. Desde llavors la historia entre sas fullas guarda dos noms que l'enaltiren: América y Colón.

Ton geni trobá trabas qu'en va volgueren vencer la forsa irresistible de ton afany sapient. Ningú may pogué tórceer ta voluntat de ferro. Ningú feu torná enrera ta fé y ton pensament.

Al Océa 't l lensares en busca d'eixa Terra que ton cervell, cent voltas, havia somniat; per fi, la trepitjares; més tart vas portar'n probas y 'l cap tots acotaren al pes de la vritat.

Los que ofegar cregueren l'esclat de tanta gloria lligante entre cadenas al darnos lo nou mon, avuy, genolls en terra, avergonyits veurian qu'en tot lo mon ressona lo crit: ¡Gloria á Colón!

R. BERTRÁN.

LA RECONQUISTA DE AMÉRICA?

Espanya va descobrir lo nou continent. Espanya va conquerirlo. Espanya, á la fi, 'l va perdre.

¿Es possible qu'Espanya 'l reconquisti?

Aquesta pregunta exigeix per tota resposta, una serie de consideracions.

Y aném á ferlas.

Espanya es un poble veíl, decayent, cada día més anémich. Ha perdut la forsa, la virilitat y l'energia. Es de temer que acabarà fins per perdre 'l recort de sas antigas aspiracions.

Si en l'atmósfera hi ha un astre mort qu'es la lluna melancólica, casi pot assegurarse que á Europa hi ha també un poble mort: la melancólica Espanya.

En cambi las Repúblicas americanas, fins las més endarreridas, las que ab menos abundancia van rebre 'l raig transformador de la colonisació europea; aquellas Repúblicas de las quals podriam dir que son los caga-nius de la gran llocada que cová Espanya, totes, inclús aquestas, anant com qui diu á tomballóns es com se vigorisan: y volent caminar depressa y cayent sovint, no obstant progresan, se poblan, se desarrollan y s'engrandeixen.

¿Com es possible que un poble decayent puga tenir may la fortaleza suficient per a conquistar á una serie de pobles progressius?

Ja no parlo de la conquesta á má armada.

Lo qu'es aquesta ni somiarho.

Quan las colonias americanas proclamaren la seva independéncia, y Espanya, á arrels de aquell moviment d'emancipació, s'vejé impotent per contra-

restarlo, hagué de renunciar per sempre més á tota arriscada tentativa de conquista bélica.

Lo que no pogué fer llavors, es segur que no podrá ferho may més.

Me refereixo, avuy, á la conquista pacífica del progrés y la civilisació, á la influencia legitima que fins á cert punt Espanya té dret á exercir en aquellas nacions que parlan la seva mateixa llengua, que portan en sas venas la seva mateixa sanch, que semblan en tots conceptes plansos vigorosos arrancats al arbre de la patria espanyola, y que no per haver sigut trasplantats en terra americana, son propensos á cambiar la forma de las sévas fullas ni 'l sabor característich dels seus fruyts.

¿Es possible qu'Espanya alcansi may aqueixa gran, inmensa fortuna?

La nació espanyola — es precis reconeixeho — fá temps que va per mal camí.

Mal administrada y sobre tot pitjor regida, en lo que atany á la gestió dels seus interessos económichs, fá temps, que cometent un error ja casi irreparable, ha separat los ulls de las Repúblicas emancipadas de América, quan allí precisament li convenia tenirlos fixos sempre.

Afanyantse 'ls governs de la restauració en contractar tractats de comers ab Fransa, ab Inglaterra, ab Alemania, ab Austria y ab altrás nacions poderosas, pél desarrollo de la seva industria y'l creixement de la seva producció, s'han olvidat per complet de cultivar las bonas relacions comercials ab l'América llatina, las quals tan beneficiosos resultats podian produhir en tots conceptes.

Casi res de lo que produheix l'América podria perjudicarnos concedintli franca entrada á Espanya; y en cambi casi tot lo qu'Espanya produheix podria trobar en aquellas nacions colocació ventatjossissima.

Era sols qüestió d'estudiar l'assumpto, y cap dels

homes que 'ns han vingut governant de uns quants anys ensá, s'ha cuidat de ferho.

Mentres tant los demés paissos s'han anat espavilant.

La major part de aquellas Repúblicas, ab preferéncia als productes espanyols, reben los que 'ls envian Alemania, Inglaterra y Fransa. Cada any vá de baixa la nostra exportació als indicats pahissos.

Es inconcebible un descuyt tan gran, una dessidia y una torpesa tan insignes.

Una vègada que 'ls nostres governs tractan ab América, ho fan no ab las Repúblicas llatinas, sino ab la poderosa Confederació del Nort, á la qual li entregan los mercats de Cuba, l'últim tros de domini que conservém en aquell inmens continent.

A copia d'esforsos y sacrificis procurém conservar aquell floró ¡y oh imprevisió espanyola! de bonas á primeras l'obrim á la explotació mercantil de una gran potencia que cap conexió té ni ab la nostra sanch, ni ab la nostra rassa, ni ab la nostra llengua.

Induptablement ha de contribuir no poch al aislamiento cada día més gran d'Espanya respecte á las Repúblicas americanas de rassa llatina, la diferencia de forma de govern en qu'están organizadas aquellas nacions y la nostra.

Son aquellas, apasionadas de la forma republicana; á Espanya, conservem encare la forma monárquica.

Avants de cambiar productes seria necessari que cambiessim sentiments y aspiracions.

Lo tros de Atlántich que media entre la Peninsula ibérica y 'l continent americá, pera ser franquejable y facilitar la pacífica reconquista de aquell continent, hauria de ser avants que tot un tros de mar republicá.

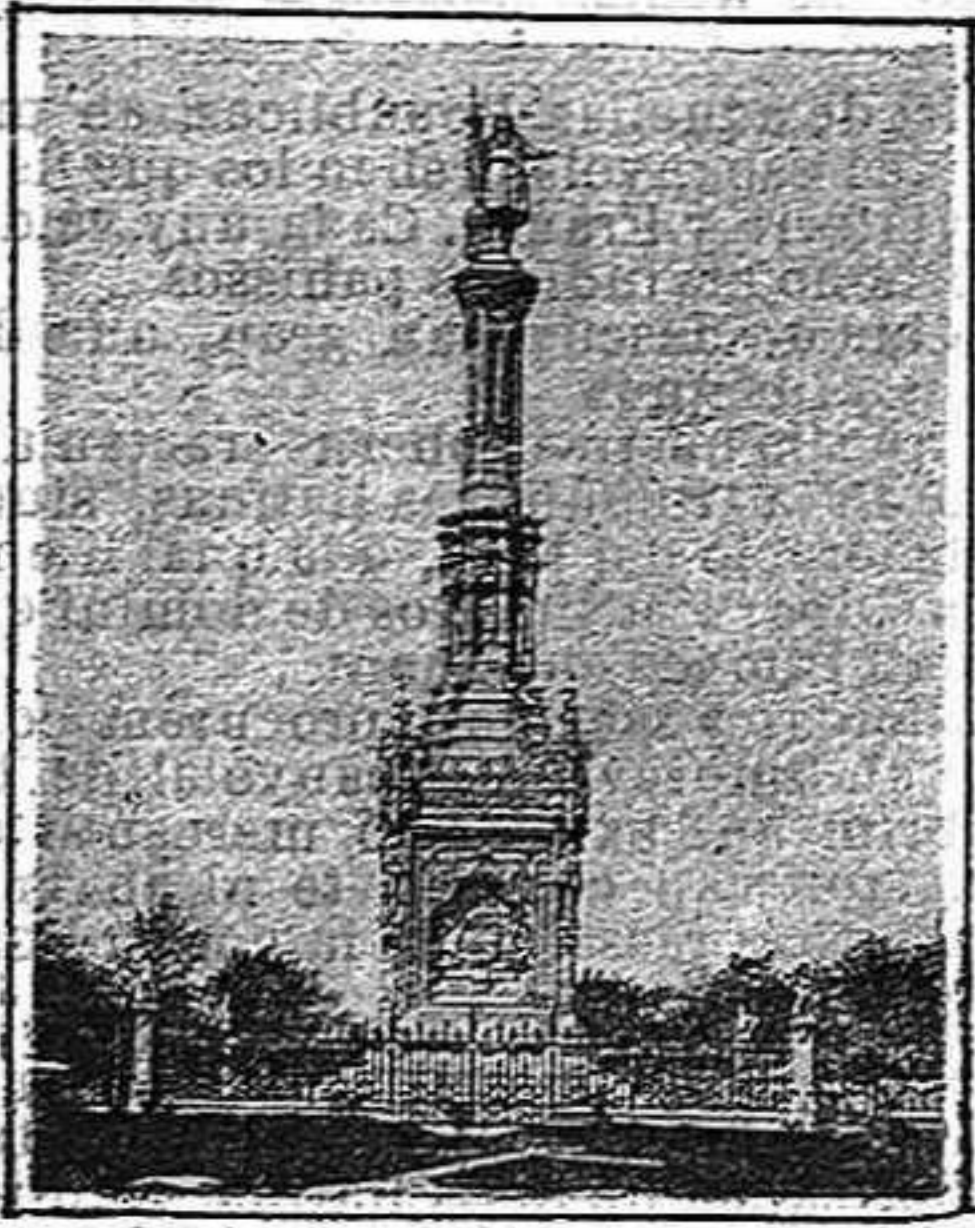
La barrera s'convertiria llavors en llás de unió, sólít y permanent. Y aquellas Repúblicas solicitadas

EN LA CREU DE LA RÁBIDA.—(Dibuix de M. Moliné)

LAS CONGOIXAS DE COLÓN.

MONUMENTS Y PROJECTES

Monument alsat a Madrid en honor de Colón.

avuy ab tant afany per la gran confederació del Nort, guiadas pel mateix impuls de hidalguia que batega en la sanch espanyola, no dupto que dirian, al veure 's atretas per Espanya: —Ab la mare nostra 'us n' anem ab preferencia molt t' agraïm a tú jòh poble de las grans iniciativas y del més colossal positivisme! molt t' agraïm l'havernos ensenyat a ser independents; pero lo que no lograrás may es ensenyarnos a ser ingrats.

J. ROCA Y ROCA.

1892

A CRISTÓFOL COLÓN

en lo *quint* centenari del descobriment d' Amèrica.

Surt de la tomba, Cristófol, surt y mira al teu voltant.
 ¿Te 'n recordas del xibarrí que va haverhi fa cent anys, ab motiu del homenatge que Espanya 't va tributar, celebrant lo centenari (llavors sols era 'l *quart*) del descobriment d' Amèrica?
 ¿Te 'n recordas d' aquells archs adornats ab vert ramatje y banderas nacionals?
 ¿Te 'n recordas de la hermosa il·luminació de gas, dels nutrits cants, de las músicas y dels focs artificials?
 —¡Gloria a Colón!— tothom deya:— ¡gloria al ardit navegant que per León y Castilla un nou món va anà a trobar! Periódichs, capses de mistos, cromos, mocadors del cap... tot portava 'l teu retrato; tot s' havia aprofitat per enaltir més la gloria y ferte més immortal.

Un sigle, dia per dia, poch a poch ha anat passant, y al veni aquest centenari ¡mira 'l cambi radical que s' ha operat en las cosas per part del género humà! Lo món, com llavors, celebra la festa del navegant. Solemnitats estupendas, en que la electricitat, lo foch y la dinamita fan un paper principal, se disposan per honrarre aquí, allà y acullà. Monumentos, qual alta cúspide se pert en la immensitat, s' aixecan en tots los pobles ab aplauso universal. Globos mónstruos dirigibles portan la gent en mitj quart a recorre aquells paratjes hont tú vas desembarcar. Colón brilla en las alturas, Colón ressona en los valls, ¡Colón! cridan las montanyas, ¡Colón! repeteix lo mar. Italia 't fa una piràmide, Rússia ún os de marmol blanch, Fransa una esfera terrestre de tamanyo *natural*...

¿Y Espanya?... Regira, busca... ¿qué 't ha dedicat? ¿que 't fa? ¿no 's recorda del seu héroe? ¿no 't aixeca ni un trist arch?

¡No!... Espanya, la pobra Espanya fa molts anys qu' es a can Taps; l' han suprimida del mapa y 'l seu recort s' ha esborrat. Los seus governs, tras d' haverse malgastat en bacanales l' imperi rich de las Indias, acabaren devorant

Projecte de monument que a la memoria dels conquistadors del Nou món y pera solemnisar lo casament de D.ª Maria Cristina ab Fernando VII, trassà l' arquitecto de las Reals Caballerissas D. Custodio Teodoro Moreno —Reproducció de un gravat degut al famós artista català Blay Ametller.

Un monument colossal pera ser erigit al mitj del mar. (Projecte de S. Joseph de Manjarres).

la terra que 'ls aguantava, y un dissapte cap al tart, no sabent de qué fer mànegas, van dur la Espanya als Encants donantla per quatre quartos a un revenedor de draps. Per xó en lo *quint* centenari Espanya no hi ha pres part... ¡Resali dos pare-nostres y deixala dormi' en paul

J. F. G.

LA OBRA DE COLÓN

Tothom, ab mes ó menos coneixements, parla de lo mateix. Millons de bocas s' obran ab entussiasme pera cantar la epopeya del navegant genovès.

Y es que la corrent tot ho arrastra.

Ab igual autoritat sembla qu' aixequi la veu lo sabi que 'l llech. Un any enrera (y qui diu un any diu quatre) ningú s' recordava que un Colón hagués descobert «Las Indias,» y d' aquí a un any, calmat ja l' actual entussiasme, no hi haurá qui se 'n vagi al llit pensant ab éll. Y probablement fins a un altre centenari.

¡Trista prerogativa del gèni humà: 99 anys d' olvit, per un de festes y agassatjos! Y luego 's retreuré lo de que sos coetaneos lo deixaren sucumbir de miseria. ¡Cóm si la actual humanitat no fos igualment egoista y olvidadissa!

No es un centenari mes que una espontaneitat sistemática. Molta rutina demostra aixó de commemorar un fet per intermedis iguals de temps. Aquest any ne fa 400 que la intrepides de Colón va descobrir un nou continent. ¿No es un fet igualment respectable y digne de veneració als 401 ó als 399? ¿Per qué, donchs, la celebració d' aquest fet als 400 precisos?

Degut tal volta a lo sistemàtic qu' es aixó del centenari, penso que l' actual que 's prepara no será tan brillant com fora de desitjar. Festes de *doble garanti* que en vá s' tractará de fer passar per or vell.

Colón esta de moda. May havian tingut las obras que tractan del gran marino, tanta aceptación; y pocas son las personas qu' ignorin las principals peripecias y las fetxas mes importants de la seva historia.

Escrich lo present article ab peu forssat y divagol. Tenia ja posat l' epigrafe; tractava de trassar un prólech y m' ha sortit una serie de incoherencias! Permetissem circunscriurem al títol, y avuy que tothom dona la seva cullaradeta a l' historia, passarà tal volta desapercebuda la opinió d' un profa en l' assumpto. Que es lo que necessita.

Colón anà a descobrir una terra y encare que lográ lo seu propòsit, no li capigué l' orgull de ser lo primer qu' aqueixa terra divisés. Rodrigo Sánchez, contador de la expedició, fou l'afortunat qu' descobri terra y 'l que cobrá los 10,000 maravedissos ab que 'l rey don Fernando premiava tal hassanya!

Mes alló eran unas islas; lo continent se trobava encar, un xich mes enllá.

Lo conjunt que s' extén desde 'l polo N. fins a molta latitut del hemisferi S. aquest conjunt, es l' obra de Colón. Obra que sigles hi havia qu' era ja construïda: aquesta entreveya Colón en sos somnis y per aixó 's l·lensá intrèpit en sa busca.

Lo descobriment d' Amèrica, ab sas valiosos tressors de diferents classes, havia d' obrir una nova era de riquesa y felicitat en aquest vell continent, llavors tan pobre y a la vegada tan desdixat.

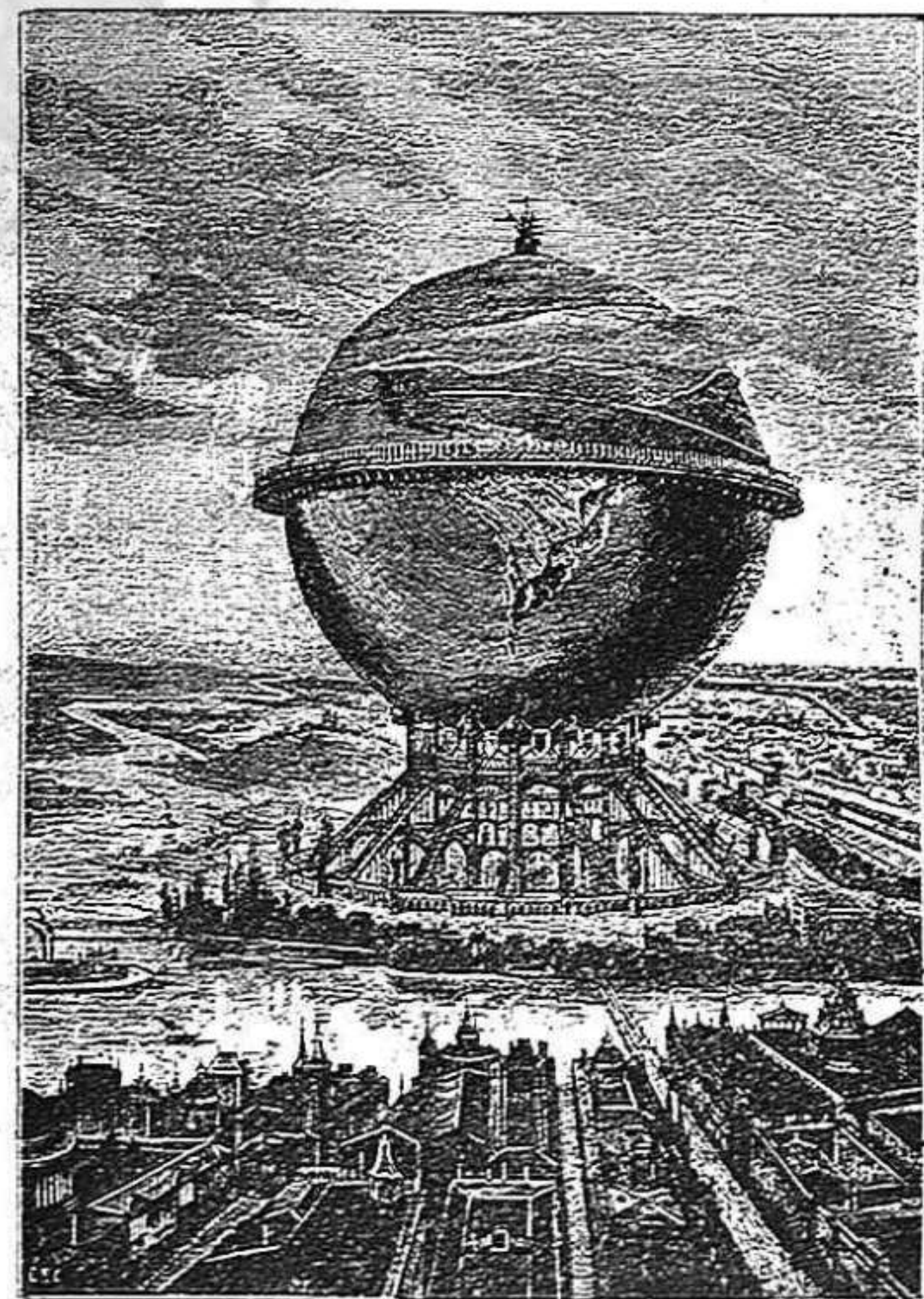
Mes no fou aixís, per desgracia. L' avaricia 's tirá sobre aquellas montanyas d' or, y en lloch de regenerar a aquells infelissos contribuí a sa corrupció.

Molts que penosament vivían en la indigencia desde sa infancia, cegats pel brill del vil metall, sobreposantse a la por d' atravesar aquella soletat del Atlàntic, buscaren a Ultramar, en aquell or un llibertador.

¿Quants d' aquells infelissos trobaren obscura mort? Estadística impossible de fer.

Monument a Colón, existent a Salamanca.

Projecte de un monument de grans proporcions, ideat per l' arquitecto D. Albert de Palacio.

Y 1s que tornavan, tant pobres (que no per tots se deixava atrapar la coqueta Fortuna) com millonaris, la majoria ja ab quanta rahó haurien pogut envejar als que deixaven sos ossos en la nova terra!

Res hi ha que dir dels que tornaven pelats: lo desengany suferit tenia molta elocuencia.

—Mes los que elevats pèl vil metall á una altura que jamay somniaren, se tornaren orgullosos y despotas, valentoshi una vida de fastidi ó aburriment, los mateixos tresors que codiciaren?

—Pero no tot foren miserias. Per fortuna anaren minvant los tresors de las minas, y comensá la explotació de las riquezas naturals. Las fustas, de variadas y excelents clases; pells y plomas d' animals propis exclusivament d' aquell país, etc., feren acudir á la terra americana ciutadans honrats y laboriosos, ab l' afany de treure profit dels nous articles; y s' acabaren óminvaren molt los vagabundos que perseguian sols la riqueza aurifera.

—Comensaren á fundarse explotacions, ranxerías, pobles...

—La obra de Colón dava los justos y equitativs resultats!

—Las ricas ganancias degudas á la colonisació, atreyan més y més als homes d' empresa de tots los països... y ja sols faltavan brassos que volguessen treballar en profit del empresari. Cada extranjer que posava la planta en aquell país, treballava per son propi compte.

—En vista de la escassés de jornals, alguns portuguesos determinaren anar á buscar brassos, que no trobavan á Europa, cap á la part O. del continent africá.

—Los negres, vigorosos y obedients, incapassos ademés de protestar contra las exigencias de la empresa, servian maravellosament pèl cas.

—L' exemple dels colonisadors portugueses siguié imitat per los demés, y tot era anar á buscar negres al Africa que treballessin la terra verge de la América.

—Aixis se doná gran increment á la esclavitut d' aquella rassa, puig ben prompte los obligavan á treballs exhorbitants fins per sa forta constitució.

—Y aquella terra qu' augurava bons temps y felicitat, comensava per guardar esclava en son seno, á tota una rassa: la rassa negra.

—Ja tots sabem com acabá tan odiós tráfech.

—Quatrecentos anys fá que desembarcava Colón en uns països que tenian lo salvatjisme per única civilizació.

—Y aquest fet, que es un dels que mes rotllo fa en la historia del mon, ara 's tracta de commemorar.

—No son ja indios despullats, ó quan més ab un tros de tela envoltada al cos y plumero als cabells, y armats de llansa ó fletxas, los que tributan lo seu recort. No; son los descendents d' aquells colonisadors de rassa europea, més ó menos americanizada.

—En 400 anys lo génit dels emigrats ha aixecat en aquesta vasta regió monuments que'l temps 's cuidará, no de derruhir, sino de fer mes grandiosos y més bells.

—Nova York, Washington, Chicago son probas vivents d' aixó. La empenya que prenen las cosas en aquesta part de mon fa creure que en lo vinent centenari será América 'l país del progrés, per excelencia.

—L' obra de Colón haurá alcanstat tot lo seu apogeo.

JOSEPH OLIVERAS.

ENTRE ESTÁTUAS

—Es de nit... (Aquestas cosas sempre passen de nit, perque la claror del dia perjudica molt l' efecte.

—La estátua del marqués, desde la séva trona rodejada de ferro, decanta una mica 'l cap y fixa la mirada en la figura de Colón.

—La estátua del gloriós fill de Génova, desde 'l seu monument voltat de lleons gira també una mica 'l cap y contempla la figura metálica del marqués.

—Aquest, aixecant la veu tant com li es possible, á fi de que 'l descubridor d' América 'l senti, li crida:

—¡Colón!... ¡Colón!...

—L' altre fa un gesto de sorpresa y diu, baixant lo bras per un moment:

—¿Qué hi ha?

—Deus estar content ¿eh?

—Cosi, cosi.

—T' están dedicant unas grans festas.

—A burro muerto...

—¡Hola! ¿per burro 't tens?

—Una mica. L' home que descubreix un nou mon y no sab treure'n lo partit que després ne treu un marqués qualsevol, es un tanoca.

—¿Qué ho dius per mi aixó de marqués?

—No; ho dich per aquell tortosi que pinta pahissos.

—¡Ah!... De totas maneras, confessa que Espanya no se 'l ha mostrat ingrata. T' ha aixecat un monument...

—També n' ha aixecat á altres que no havian fet altra cosa que explotar las terras que jo vaig descubrir...

—¿No va pas per mi aquesta indirecta?

—No, home: ¡qu' ets susceptible!... Va pèls soldats que regaren los camps de Cuba ab la séva sanch generosa.

—¡Ah, pobres soldats!... ¡héroses anónims de la integritat nacional!... ¡Cóm sufrían en la manigua!

—¡Y en aquells vapors ab que 'ls transportavan allá!

—¿De quins vapors parlas?... Vaig sospitant que 'm tens inquina... ¡Dius unas cosas!

—Al contrari; t' admiro y 'm faig creus de la teva habilitat incomparable.

—¡Oh, no! Per habilitat la teva... ¡Pensar que sense altra llum que la del teu talent vas descubrir l' América!...

—¿Y tú?... ¡Pensar que sense altres medis que la teva manya vas fer te milionari!

—Ningú olvidará may que tú 'ns regalares un mon.

—Com tampoch ningú olvidará que tú vas embutxacártel.

—¡No 'n parlis d' aixó!... Recorda únicament que avuy es la teva festa.

—No la meva: la nostra.

—¿Nostra?... ¿qué hi tinch que veure jo ab aixó?

—Tant com jo, tal vegada.

—No: tú vas plantar la vinya.

—Y tú vas expreme 'ls rahims.

—Tú vas ser lo primer europeo que va trepitjar aquellas terras.

—Y tú, si 'ns descuydem una mica, ets l' últim.

—La humanitat pensarà sempre en tú.

—Y 'ls accionistas de la *Trasatlántica* en tú.

—Estás molt bromista...

—¡Vaja, Colón, abur y procura no amohinartel!

—Y tú procura fixarte en los vehins que ara tindrás a la vora.

—¿Qui son?

—Los jugats; es dir, los encarregats de fer justicia.

—¡Colón!... ets molt ordinari!...

—¡Adiós, superfinol!...

—Lo dia comensa á clarejar. La població matínera va llensantse, pacíficament, al carrer.

—La estátua del marqués recobra sa posició acostumada entretenintse en mirar si entra cap barco de la seva companyia.

—Y la de Colón, extenent altra vegada 'l bras, torna á senyalar al horisont, ab aquell posat que sembla que vol dir:

—Per allá 's va á América; á la terra del xacolata, del tabaco, de la guayaba... y de las grans fortunas fetas al vapor.

MATÍAS BONAFÉ.

A CRISTOFOL COLÓN

—Profeta de la Ciencia aquell qu' un dia als sabís de son sigle desafiava, y 'l *Non-plus-ultra* del Estret borrava dihent qu' un més enllá encare lluhia.

—Esprit gegant, qu' ab folla fantasia va veure estret lo que del mon petjava, y en mitj de son deliri somiava qu' en Occident un altre mon hi havia.

—Avuy que tot lo mon canta la gloria dedicante tothom algun recort, grabant ton nom ab lletres d' or la historia, la Patria catalana á la memoria te dedica gentil un brot de llor.

L. GALÍ Y MORENO.

AL OCCEÁ

—Que 'm plau ¡oh mar! sentir ta veu potenta quan rebull en ton si lo temporal y contemplar la onada que rebenta en flors d' escuma al batre en lo penyal.

—Que 'm plau veuret tranquil, com llach de plata, de la costa, los pens gentils, besant, y la movable, brilladora escata, de ta blavenca espatlla de gegant.

—Y que 'm plau recordar que vas se un dia superb bressol d' un geni que may mor y que al llensarse á tú, ab Déu per guia, del mes enllá feu naixer illas d' or.

—Jo 't saludo, colós de tos imperis, tú jorns de gloria has conquerit pel mon, tu ets lo llas que ha juntat dos hemisferis ab la immensa abraçada de Colón.

JAUME NOVELLAS DE MOLINS.

A ISABEL LA CATÓLICA

EN LO QUART CENTENARI DEL DESCUBRIMENT DE AMERICA

SONET

—Cansat es cert, mes ferm y decidit vingué á trobarte armat ab sa gran fé, y á sa inspirada parla 's conmoqué ton varonil magnánim esperit.

—Reyna, vares donarli tot seguit lo poder que li fora menesté: dona, joyas y pedras... quant volgué lo geni per tú sola compadit.

—Aixis lográ per fi, per tú ajudat, un célebre mati, sortir Colón rompent lo mes enllá desconegut; pera tornar, per l' éxit coronat, á la vida moderna duhent un mon á ton entússiasme sols degut!

E. VILARET

UN EPISSODI DE LA VIDA DE COLÓN

—Quan Colón retornava de son primer viatge d' América hagué de passar apuros molt grossos. Dels tres barcos que se 'n dugué al anar, únicament n' hi quedavan dos: *La Pinta* y *La Niña*, qu' eran los més petits, y á conseqüencia de un petit insecte que 's cria en las Antillas, tan microscópic com dotat de una inconcebible forsa devoradora, las dos carabelas estavan corcadas y mitj-consumidas, de tal manera qu' era poch menos que una temeritat empendre ab ellas lo llarch y perillós viatge de retorn.

—No obstant l' América no s'hauria descubert, si Colón no hagués tornat á Espanya á difundir la fausta uova, y á senyalar la ruta per ell descuberta.

—Montava Colón la *Niña*, y 'l 13 de febrer del any 1493, á posta de sol sobrevingué un temporal desfet. Prompte perdé de vista á la *Pinta*, dirigida per Pinzón, y durant llargas horas siguié juguina de l' huracá, la pluja y las onadas.

—Colón era molt religiós, y en tan crítichs moments convocá á la tripulació aumantla á fer piadosos vots.

—Primer vot: Se tiraren sorts pera veure qui de ells, en cas de salvarse, empendria una pelegrinació á Santa Maria de Guadalupe. Li tocá al mateix Colón la monjeta marcada ab una creu. Las sorts se tiraren ab monjetas.

—Segon vot: Visitar lo santuari de la Verge de Loreto á Italia. La monjeta ab la creu tocá aquesta vegada al mariner Pedro de Villa.

—Tercer vot: No 's feu sorteig, desde 'l punt que 's convingué en que tots los tripulants anirían á visitar lo santuari de la primera terra cristiana en que aborressin.

La gran protectora de Colón.—(Segons lo retrato degut á Rincón, pintor de cámara dels reys catòlics)

* *

Lo temporal no per això amaynava. Lo mateix Colón, afigit per aquell contratemps, consignà las següents paraules en lo dietari del seu viatge:

«La major angustia s'apodera de mi, y ab gran tristesa y ansietat penso ab los dos meus fills que s'troban a Córdoba. ¿Qué será d'ells, cas que jo mori, orfes de pare y mare y en terra extrangeras? Lo Rey y la Reyna, en lo cas de la nostra mort, no tindran lo menor coneixement del servey que 'ls he prestat, lo mateix a ells que al seu país: no sabrán las bonas e importants noticias que 'ls porto, y per consegüent no tindran la més petit dever que cumplir ab los fills del suposat aventurer.»

Per fi l'14 dia cedi algun tant la forsa del temporal, y al dia següent veieren terra, y s'cregueren salvats. La terra a que abordenaren sigué l'isla de Santa Maria, del grupo de las Azores, ocupada pels portuguesos. Lo governador Castaneda envià queviures als pobres tripulants y anuncià que al dia següent passaria a visitarlos. Colón, ple de confiança, disposà 'l'compliment de la tercera promensa que havian fet, quan se trobavan a mercès del temporal, y ordenà que la meytat de la tripulació anés a visitar una capella que hi havia prop de la platja, quedant en anarhi ell ab lo resto de la seva gent, en quant la primera tanda retornés a bordo.

¿Y qué succedí?

Una cosa molt senzilla. Apenas desembarcaren los pelegrins, los habitants de la isla, capitanejats pel governador en persona, se'ls tiraren al damunt, y lligats com a Cristos los portaren a la preso.

Si Colón no hagués fet la promensa ó si fentia ha gués deixat de complir-la, s'hauria estoviat un gran disgust.

Distintas tentativas practicó 'l'governador Castaneda per apoderarse del famós navegant; pero aquest estava suficientment escarmentat y s'posà en vella. Retxassá indignat las insinuacions dels agents de aquell governador tan inhospitalari, y al últim, a cópia de rasgos d'energia, logró lo dia 22 del mateix mes, la llibertat dels presos.

Val la pena de ser conegut aquest episodi. No sempre la fatalitat se mostra propicia a favorit als homes, qu' en un moment de perill, s'encomanan als sants del cel.

De totes maneres, de la gent del barco de Colón los la meytat pogueren cumplir lo vot que havian fet, y encare ab perill de la vida. L'altra meytat se guardà molt bé de intentarho.

Colón hagué de comprendre quant exacte es aquell adagi castellà que diu:

—Fiate en la Virgen, y no corras.

P. K.

AL FUNEST BOBADILLA

Bobadilla infamant: al qui la via ensenyá del nou mon, ab heroisme vencent al terç y cego fanatisme que tractá 'l seu proposit de follia;

Al qui inmortalis lloers sols mereixia, argollas vas posar del servilisme, sens veure que al empenyerlo al abisme més ton nom s'enfonzava y 'l d'ell creixia.

Inseguint tas passions d'infamia plenas, enlloares per sempre ta memoria al donar a Colón amargas penas, que eternament ensenyará 'l Historia, que varen aferrá aquellas cadenas a la vilesa, a tú; a ella, a la gloria.

CONRAT ROURE.

A COLÓN

SONET
A Castilla y a Leon
Nuevo mundo dió Colón.

Un mon nou vás donarnos: si sabias lo que ha passat allà, des ta memoria; si poguessis llegir, Colón, la historia del Nou Mon, de segur creus te'n farias. Si desde hont ets, Colón, mirar podias lo Nou Món convertit avuy en Boria, mon avall, per escarni de ta gloria, als que l'han explotat montats veurias.

Lo cambi que ha suferit, d'ensà qu'ets fora d'aquest mon, aquell Mon (qu'encare es l'hora que perquè Nou li diuhen no entench prou), te daria una mostra pobra y trista de que 'l Mon Nou degut a la conquista, si bé es vell, l'hem deixat casi com nou.

PEPET DEL CARRIL.

LO MEU TRIBUT A COLÓN

No es ma mussa, Colón, prou inspirada per entonar un himne a ta memoria; ni es ma ploma tampoch tan ben tallada qu'ensalsi, com mereix, la teva historia. Humillat y orgullós a la vegada, dech dirte avuy que 'l mon t'ompla de gloria, que si un àtom soch per ensalsarte soch en cambi un gegant per admirarte.

J. USÓN.

12 OCTUBRE 1492

En l'èxit de la etapa comensada l'insigne genouvés tan sols confia y a través del Atlàntich sas naua guia en busca de una terra suposada.

Segueix sa marxa 'l sol, per Deu fixada,

UN TRIENNI DE APELES MESTRES.

HOMENAJE A CUATRO SIGLES

ve com Colón d'orient, al oest fa via, portant per tot ahont va la llum del dia, deixant sa espalla per la nit guardada.

En las nocturnas sombras que hi fan presa está oculta la platja guanahaniana; (*) la llum arriba y la foscor desterra;

y aixis portant Colón a fi sa empresa fent tremolar la ensenya castellana ressona en l' ample espay lo crit de «Terral»

M. R. DE LAS PLANAS.

1492-1789

¡1492! ¡1789! Dos anys que marcan época. En lo primer fou descubert un continent. En lo segon fou descubert lo ciutadà.

Lo descubrimient d'América, al completar lo mon, obri nova y grandiosa era al comers y a las ciencias. La revolució de 1789, al completar lo dret, despertá la energia humana que produhi luego los prodigis de nostre sigle.

(*) Guanahani ó San Salvador; primera terra descuberta per Colón.

¡1492! ¡1789! Dos fetxas que se han de recordar sempre ab gratitut, unint, ab lo recort, a dos pobles germans.

1789 es una gloria francesa. 1492 perteneix a Espanya.

Aquestas dos nacions han realizat los dos fets mes grans que registra la historia y que han aprofitat a tot lo mon.

E. PASSARELL DIRLA.

UNA PREGUNTA

En lleugera carabela surt Colón d'un port d'Espanya a buscar la terra extranya que en sos cálculs s'ha forjat.

—¡Allà!—li diu lo seu nùmen signantli la mar blavosa, y allà va la nau ayrosa bogant en la immensitat.

Los elements lo respectan, del vent la dolsa alenada infla la vela quadrada

com un tendrissim somris. Las onadas amanseixen sa furia sempre violenta y l'horizont se presenta transparent, clarissim, llis.

—Ahont es aquesta India hermosa, jardí d'or y de verdura?

—Allà, al fi de la planura hont lo sol se va a enforzá.

—Ahont es la terra anhelada, tantas vegadas promesa?—

Y 'l navegant, ab fermesa torna a di impàvit:—¡Allà!—

Tras vacilacions y duptes y horas de goig y agonía, quan ja 'l cansanci prenia aspecte amensador, la microscópica esquadra, tallant la rissada espuma, veu surgir d'entre la bruma 'l isla de Sant Salvador.

—Si Colón arribá a América— diu la Iglesia enorgullida— no 's deu a sa má atrevida

ni al poderós talent seu. Lo infatigable marino trobá la terra promesa perquè en sa arriscada empresa va guiarlo 'l dit de Deu.

II

¡Molt bé!... Fem ara la historia d'una manera distinta y pintemla ab una tinta de negre y tetric color. Colón surt del port de Palos y ab las sévas carabelas va mar endins, llargant velas ab indomable valor.

Mes ¡ay! prompte las onadas encabritanse furiosas traquetujan rencorosas los barcos del genouvés. En vá 'l atrevit marino lluyta ab serena arrogancia; del mar contra la inconstancia lo seu saber no hi pot res.

Montanyas d'aygua espumosa voltan la petita esquadra, lo salat liquit taladra

los cascos enquitranats. L'huracá ab forsa terrible xiula, y trenca las antenas, y trituradora cadenas ab brassos agegantats.

Per fi una monstruosa onada volca 'ls barcos y 'ls devora... ¡A diós visió enlluernadora del desventurat Colón!

Vois de tiburons famélichs destrossan, plens d'alegría, al navegant que volia aná a sorprendre un nou món.

¡No s'ha descubert l'América! L'aventura s' deixa corre y prompte 'l recort s'essorra de Colón y del nom seu. Terminada aixis la empresa donant per resultat zero, ¿sortiria avuy lo clero parlantnos del dit de Deu?

C. GUMÁ.

LO QUE PASSARIA

Lo món marxa; pero 'l modo de ser dels homes no varia may.

Los Adams d'avuy se deixan enganyar per Eva de la mateixa manera que 'l Adam de la Biblia. Los Cains moderns perseguixen encare a Abel per enveja de la seva virtut, com ho feya 'l primer Cain que vá estilarse...

Las montanyas s'aplanan y cambian de forma, los rius prenen un nou curs, los mars s'assecan y 's retiran a novas platjas... tot, tot se trasmuda, menos la condició humana: l'home ha estat, es y será sempre 'l mateix.

Per xó 'm fan llástima las personas cándidas que avuy, a fins del sigle XIX, planyen al pobre Colón y s'extranyan de las dificultats que 'ls poders públichs, las capacitats y fins la opinió de la época, van oposar al seu grandió projecte de descubrir las Américas.

—¿Es possible— diuhen fentse creus— es possible que 'l desventurat marino genouvés hagués de vence tants obstacles, aplanar tants inconvenients, saltar tantas barreras? ¿Es possible que pera deixarli realisar una empresa tan hermosa y trascendental li fessin passar tants anys, tantas humiliacions, tantas amarguras?...

¡Y tant possible com es! Vejin si es possible, que si avuy tornés a repetirse un cas semblant, tornaria a passar exactament lo mateix... si no pitjor.

No es mal de la época, no es culpa dels homes d'aquell temps: es que 'l món está organizat d'aquesta manera y no hi ha esperansa de que la cosa s'adobi, per anys que passin ni per revolucions que vinguin.

Suposém que América está encare per descubrir: borrem d'una sola plomada los quatre sigles transcorreguts desde la gran epopeya colombiana y femnos la ilusió de que 'l pobre marino genouvés arriba avuy a Espanya.

¿Qué succediria? Anémho a veure. Colón, a peu, en ferrocarril ó en un vapor de Marsella, entra en qualsevol població espanyola, disposat a anar a Madrid a oferir al govern un nou mon que a n'ell li sembla que hi ha d'haver més enllá de las Canarias.

Lo seu aspecte pobre y misteriós crida l'atenció del cos de policia, que 'l segueix per tot arreu y acaba per agafarlo per vago é indocumentat.

En lo govern civil lo jefe de seguretat lo somet a un interrogatori.

—¿Com vos diheu?

—Cristófol Colón.

—¿D'ahont veniu?

—De Génova, de Portugal... d'una pila de puestos...

—¿La vostra nacionalitat?

—Soch italiá.

—Venéu santi de guixi?

—No senyor: vench mapas y esferas.

—Veyám...

Colón li ensenya un globo terráqueo. Lo jefe de seguretat examina 'l trasto ab certa desconfiansa.

—¡Hum! ¿qué diheu qu' es aixó?

—Una esfera.

—¿No es pas una bomba de dinamita?

Colón se planta a riure y 'l polisson lo fa conduhir a un calabosso.

Tot lo govern civil s'entera de la captura. Acaban d'agafar un italiá, que segons las senyas, es un anarquista dels mes espantosos. Duya bombas y planos de las costas d'Espanya y altras nacions. Es probable que 's tingui 'l fil d'un complot terrible. Pero...

Al cap de tres dias, sense dirli ase ni bestia ni darli la més petita explicació, treuhen a Colón del calabosso y 'l plantan al carrer.

—¿Si soch libre?

—Si.

—¿Per qué van agafarme? ¿per qué m' han tingut tancat tres dias sense ferme cap pregunta ni...?

—¡Arri! largo d'aquí: no estém per tanta xerramenta...

Pacient y resignat, lo marino calla y s'allunya del govern civil. La qüestió es buscar medis pera trasladarse a Madrid depressa y parlar ab lo primer ministre.

Pera reunir recursos, tracta de donar una conferencia científica a tant la entrada; pero 'ls empresaris de teatros ab qui enrahona, li diuhen que si no sab una mica de hipnotisme y no canta flamench, no volen contractarlo.

**

Colón davant dels sabis de Salamanca.—(Dibuix de J. Blanco Coris.)

Mitj demanant caritat, mitj fent lo negoci de mapas en las firas de las poblacions que atravesa, Colón vá en pelegrinació cap á Madrid.

Ja es á la capital d' Espanya.

Pregunta al primer transeunt que troba, ahont es lo palau del govern.

— Vos advertixo—li diu lo madrilenyo—que 'l govern ara com ara es fora.

— Ahont se troba, donchs?

— A la Granja, ab la cort....

A peu se 'n vá Colón á la Granja.

— La cort?

— Ahir vá marxar: es á Sant Sebastián....

Colón s' apressura á trasladarse á Sant Sebastián.

— La cort es aquí?

— No senyor, es á Bilbao: avuy se 'n ha anat....

Cap á Bilbao faltan genovesos.

— Es aquí la cort?

— Avuy se 'n ha tornat á Madrid....

Colón aixeca 'ls ulls al cel demanant misericordia, y dirigintse al seu interlocutor li pregunta:

— Quan la cort siga á Madrid ¿sabéu ahont anirà?

— No 's mourá d' allí: la temporada d' istiu ja está acabada....

* *

Tornem á Madrid, desfém lo cami fet ab tanta pena dugas setmanas avants; potser ara Colón se sortirà ab la seva.

Arriba á la capital de la nació; agotant los seus últims recursos, se compra un vestit una mica presentable y tenyintse 'l calsat ab tota la tinta del tinter,

vá á demanar una audiència al president del Consell de ministres.

Perque 'l seu barret es vell, perque no porta cap recomendació y perque 's mira al porter ab massa dignitat, los empleats inferiors ni li deixan pujar la escala.

Pero Colón es-tussut; l' endemá hi torna; al dia següent fa lo mateix; hi vá també al tercer dia.... y per fi logra que 'l senyor primer ministre 'l rebí.

— ¿Que vol?—li diu la suprema autoritat.

— Me sembla que 'm veig ab cor de descobrir un nou món.

— Bueno, descubrèixil.

— ¡Oh! Es que no tinch medis, no tinch recursos, no tinch barcos... Si Espanya me 'n facilités dos ó tres....

— ¡Ara hi corro! Los nostres barcos están ocupats.... han d' anar al Africa á saludar al rey moro, á Italia á saludar al rey cristiá.... vaja, no poden entretenirse en tonterias.

— ¡Miri que 'l meu pensament es molt trascendental! ¡miri que 'l món que aspiro á descobrir será un mantial de riquesas que Espanya no veurá may agotadas!....

— ¡Home, tant dirá!.... Ja veurá: fassi un memorial en paper sellat, del de tres rals, y pórtimel: ho farém estudiar per una junta técnica....

* *

Colón escriu detalladament tot lo projecte, motivantlo, fundantlo, especificant los antecedents, los calculs geográfichs, las rahons científicas que donan verosimilitut y consistencia al seu pensament.

— Senyor primer ministre, aquí té 'l memorial que va demanarme.—diu lo marino al jefe del govern, entregantli un voluminós plech de documents.

— Está bé: torni á sapiguer la resposta.... dintre de sis mesos.

— ¿No podria ser avants?

— ¡Uy! ¡que va depressa! Figuris: s' ha de nombrar una comissió de personas-entenas, consultant avants á cada una si vol aceptar lo càrrech; s' ha de reunir la junta; la junta ha de elegir una ponencia; la ponencia ha d' estudiar l' assumpto; ha de extendre un informe y l' ha de sometre á la junta; la junta l' ha de discutir.... y després de tot aixó s' ha de redactar lo dictámen....

Colón baixa 'l cap y fa de tripas corazón, pensant que no li queda mes remey que passar per allí ó per la porta....

* *

Transcorreguts los sis mesos, l' aspirant á descubridor se presenta en la presidencia.

— ¿La resposta á la meva instancia?

— Vaji al negociat de Foment.

Al negociat de Foment li diuhen qu' es á Marina; á Marina opinan que ha de ser á Guerra; los militars li asseguran que aixó es cosa de Gracia y Justicia....

L' home está ja á punt de tornarse tarumba. Va de despaig en despaig, de oficina en oficina, de taula en taula: ningú sab res, ningú ha vist res, ningú té del expedient la menor noticia.

Per fi un empleat lo crida apart en un corredor fosc y li diu que si li dona cent duros l' expedient sortirà en un tancar y obrir d' ulls.

Colón se tira 'l cap per las parets, baixa al carrer marejat y ab l' ánima als peus.... y troba á n' en Peral que l' acompanya en lo sentiment y li busca una col·locació en una fàbrica de gaseosas....

América 's queda per descobrir,
y en tanto España sin cesar navega
por el piélago inmenso de la mandra....

* *

¿Ho veuhen lo que passaria si Colón vingues avuy?

A. MARCH.

LO DESCUBRIMIENTO

Comedia castellana en quatre actes y un epíloch.

Salió del puerto de Palos
pero vuelve á entrar en él.
M. DEL PALACIO.

ACTE I

ÚLTIMS DEL SIGLE XV

Endins la mar tenebrosa
qu' encar no ha tallat cap quilla
van marxant tres carabelas
duhent de Castilla la insignia.

Un mariner las comanda
qu' es home de gran pericia;
ha vingut de llunyas terras
per una empresa atrevida.

De foll insensat lo tracta
tothom á qui 'l plan explica,
buscant dels governs l' ajuda
pel mon fa temps peregrina.

Tant sols Isabel, la reyna,
se l' escolta embadalida:
un mon ha promés portarli
si l' ajuda en lo que ansia.

La reyna en quin front hi crema
del saber flama divina,
per ajudarlo en sa empresa
fins ven sas joyas més ricas.

Endins la mar tenebrosa
las carabelas fan via,
si no compleix sa promesa
Colón pagarà ab la vida.

ACTE II

SIGLES XVI Y XVII

Ja per terme l' Occéa
té las platxas de l' América;
las galeras van venint
cap aquí Espanya d' or plenas.

La terra es fértil, ferás,
verge sa naturalesa,
tot lo que cria de bó
cap aquí Espanya s' enmena.

Es un mugró sempre humit
d' una colossal mamella
de que Espanya está tirant
com criatura famélica.

Debaix son clima esplendent
y sobre sa terra verge
hi viu un poble ignorant
á qual poble Espanya ensenya

sas costúms, sa religió,
sos usos, creéncias, llengua,
mentres que la vá explotant
y esclava y pobra la deixa.

La riquesa material
te pren, la moral te presta,
si 't deix pobre t' instrueix;
no pots queixarte ¡oh América!

¡Cóm se enriqueixen, tirans,
tots ells á la costa téva,
entretant que Colón mor'
en un recó, de miseria!

ACTE III

SIGLES XVIII Y PRINCIPIS DEL XIX

Contra 'l poder opressor
bandera Bolívar alsa,
de ¡Llibertat! un crit s' ou

que ressonant va pels Andes.
 Los fills tots d'aquell país
 renegan de sa madrastra,
 que sens foras per lluitar
 de sos brassos se li escapan.
 ¡Que mal, oh Espanya, has guardat
 lo que Colón te donava:
 li vas pagar malament
 ¡no havia de aprofitartel!

ACTE IV

ÚLTIMS DEL SIGLE XIX

En l'Ateneu de Madrid
 uns senyors de gran aspecte
 están discutint qui fou
 qui va descobrir l'América.
 L'un diu qu'era un franciscà
 (que no deixa may la celda),
 l'altre diu qu'era un soldat
 (mes bandoler que la Pera).
 Si algú diu que fou Colón
 prou té de callar depressa,
 perquè allà hont van castellans
 los estrangers van darrera.
 Colón va ser un tirà
 que per poch malmet la empresa,
 si la terra's descobri
 no's mereix las gracias d'ella.
 Si li heu fet cap monument
 depressa tireulo a terra,
 si heu plorat sa mala mort
 es que no sabeu qui era.

EPILECH

Molt bé, senyors de Madrid,
 molt bé ab la vostra palica,
 feu un favor a Colón
 que casi no's mereixia.
 Vosaltres lo Continent
 vareu explotat uns quants sigles,
 també valtres l'heu perdut
 per maldat y per dessidia.
 Si valtres heu fet lo mal
 ab conciencia tan indigna
 volgueu carregar al menys
 ab lo haver buscat la victima.

JOSEPH ALADERN.

LA FIGA MADURA

Don Bonifaci Desenganyat té una finca grandiosa
 coneguda per «Jardi de las Hespérides.» Mortas totas
 las sevas ilusions y esperansas, deixa que son maso-
 ver Anton, conegut pe'l *Malagueno*, exploti aquell
 tros de terra que ben cuidada fora un be de Deu de ri-
 quesa.

En va sos amichs li cridan continuament; Don Bo-
 nifaci no se 'ls escolta.

—Mira, li diuhen, que las malas herbas s'extenen
 per tot arreu.

—Ja se'n cuidará l'Anton.

—Mira que las cucas s'han apoderat de las hortali-
 ssas y l'pugó se l'acaba de menjar los fruyts.

—Digueuho al Anton, qu'ell se'n cuida.

Y l'Anton, de panxa al sol, com sab que no li falta-
 rá la mesada, deixa que la llagosta, la filoxera y 'ls es-
 carabats y escarabatons de tota mena y color acabin
 ab aquella vegetació un dia frondosissima y avuy gro-
 ga y perduda.

Un arbre sol cuida l'Anton ab esmero, més per egois-
 me que per interés al amo. Es una figuera que té al
 mitj del hort y que dona menjar a molts porchs. Tot
 ab tot la figuera s'corseca per moments, y l'Anton se
 'n condol y exclama:

—¡Aixó se'n val! Lo dia en que caiga l'últim fruyt,
 bona nit tocinos... y las figas están a punt de caure, y
 al primer cop que la sacsejin ens deixan sense men-
 jar, porque fora la figa treta la cort.

Per 'xó ell passa angunia, y quan sent que l'huracá
 xiula al entorn del arbre, l'apuntala desseguit ab
 tronchs de garrofer.

Prou consulta als de la familia, als demés pagesos,
 pero ningú li troba remey. Uns diuhen qu'á Venecia
 s'crian certs bolets que poden empeltarse y dar nova
 sava á la figuera. Los inteligents se'n riuhnen porque
 ja se sab que no lligan plantas de constitució tan opo-
 sada. Altres li aconsellan que l'aboni ab fems de tota
 classe y color, buscant las escombrarias y desperdicis
 de totas las familias, y altres, en fi, li recomanan lo
 guano de la fabrica El Intransigente, fundada fa poch
 temps per uns quants desertors de las filas del rey d'
 Hungria.

Y l'temps passa, la Castanyera balla y l'Anton men-
 ja romesco á tot drap, fent grans tupinadas de sopa
 per la familia.

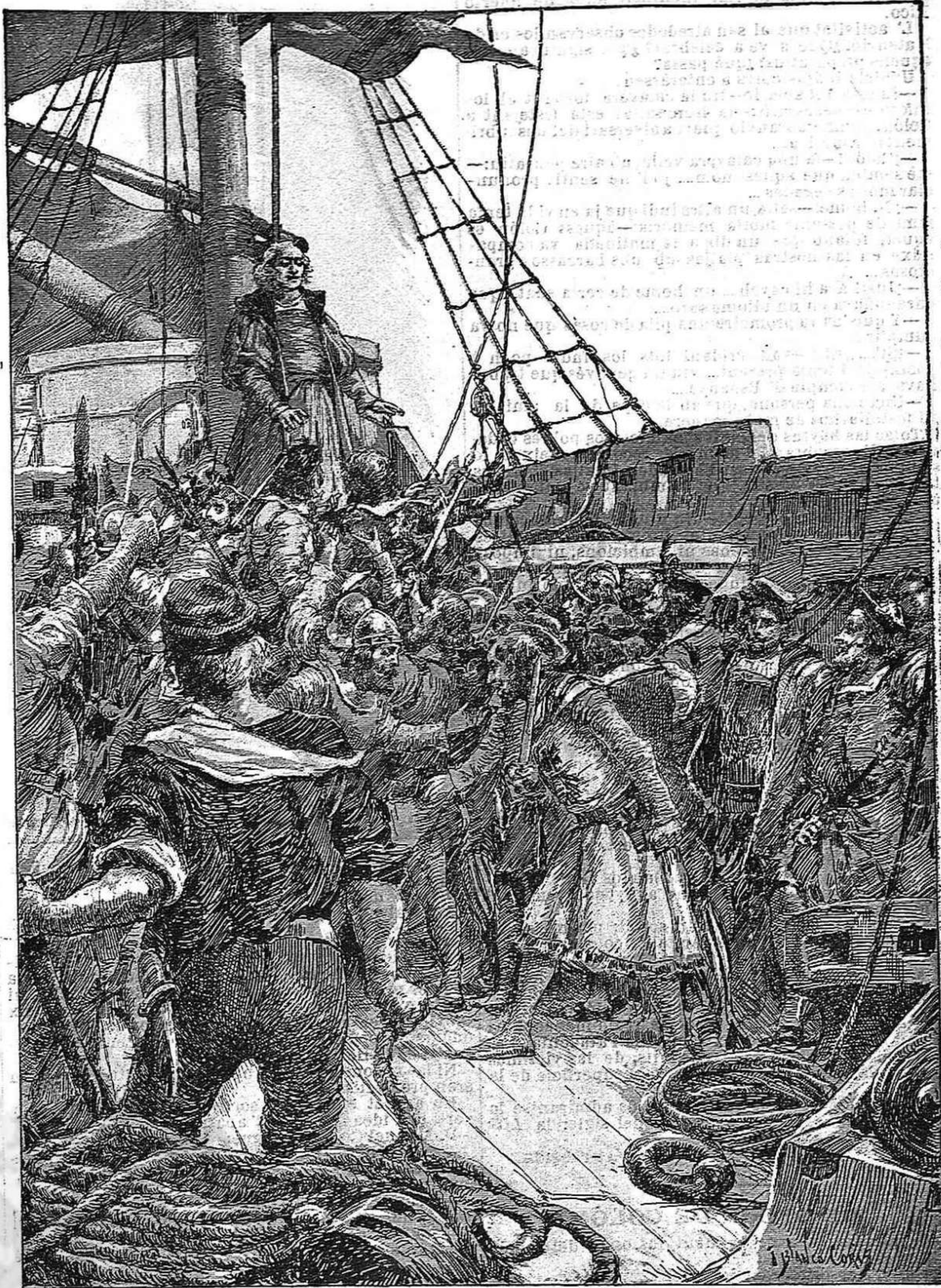
Quan arriba l'dia que Don Bonifaci vulga fer refor-
 mas, prou masovers tindrem per posarli la finca á tó.
 Exterminadas las plagas y tretas las fruytas vulgars,
 fora molt convenient cultivar plantas americanas, d'
 aquellas qu'arrelan fondo, tenen bon gust y donan
 bona sombra.

¿Hem d'esperar que caiga la figa madura?

XAVIER ALEMANY.

MEMENTO

Repiqueu sense parar
 campanas, repiqueu sempre,
 y crideu ¡salve! canons
 ja que avuy es jorn de festa.
 Guarniu plassas y carrers
 ab gallardets y banderas,
 y ompliu de incens y de llums
 los altars y las iglesias!
 Cantéu l'hossanna gegant,

Insurrecció á bordo de la Santa Maria. (Dibuix de J. Blanco Goris)

homes de la Europa vella,
 que vostra veu, te ressó
 allá, en lo cor de la América!
 ¡Despiadada humanitat
 quan tart sempre te despertas,
 honrant á tos benefactors
 quan no'n restan ni las cendras!
 Va sentir sota sos peus
 Galileo rodá 'l planeta
 y en un castell arruinat
 vares tancar lo per befa;
 va donarte Guttemberg
 son noble invent de la Imprenta
 y lo vares perseguir
 fins á matarlo de pena.
 Giordano Bruno lo brau
 va aixecar sa veu potenta,
 va oferirte Llibertat
 y 'l vas llenzá á la foguera!
 Colón va donarte un Mon
 que es quant se pot dá en la terra
 y tu li vares pagar
 enfonzantlo en una celda,
 y fentlo mori' en l'olvit
 y en la mes trista miseria,
 mentres los conquistadors
 se repartian las terras!
 Y avuy, cega com ahir
 probas de borrar ab festas
 d'aqueixos crims la negror
 que sobre de ton cor pesa!
 ¡Oh! deixéu de repicar

campanas, calleu per sempre,
 enmudiu al punt canons,
 apagueu vos llums del temple,
 y esqueixeu en mil bocins
 abigarradas banderas!
 Avuy es un jorn de dol,
 avuy no es un jorn alegre.
 Acota ton cap altiu
 humanitat, y escarmenta,
 llensa una llágrima sols
 que 'ls morts, bé se la mereixen!
 Plora, plora humanitat,
 plora arrepentida, y pensa
 que lo crim ja está comés
 que no pot tornar enrera
 y que ab ré's poden borrar
 los sufriments y tristezas
 que has dat á tos benefactors,
 ni las llágrimas de pena
 que amargantas con la fel,
 varen rodolar ruelas
 cara avall del gran Colón
 al finir sa hora darrera!!

A. LLIMONER.

LA VEU DELS INTERESSATS

Despertats pel estrépit que 'l mon enter está armant
 clavant pals, alsant tablados y disparant salvas, sur-
 ten dels caus ahont jeyan, los óssos dels indis que á
 darrers del any 1492 vivian en la isla Guanahani, en

la de Cuba, en la de Sto. Domingo, en la de Puerto Rico.

L'activitat que al seu alrederor observen los crida l'atenció. ¿Qué's va a celebrar? ¿qué significan tots aquells preparatius? ¿qué passa?

Un dels indios corra a enterarsen.

—Ja està tot aclarit—diu la calavera tornant ab los informes necessaris—la humanitat està festejant a Colón, commemorant lo quart aniversari del descobriment d'Amèrica...

—¡Colón!—fa una calavera vella, ab aire pensatiu—me sembla que aquest nom... jo l'he sentit pronunciar moltes vegades...

—¡Sí, home!—salta un altre indi que ja en vida tenia fama de possehir molta memoria—aquest Colón es aquell fulano que un dia a la matinada va compareixe en las nostras platjas ab uns barcassos grandiosos...

—¡Just! Ara hi caych... un home de certa edat, que enraonava en un idioma raro...

—Y que 'ns va prometre una pila de coses que no va cumplir...

—¡Sí!... ¡sí!...—van cridant tots los indis poch a poch—ja l'he present... era un genovés que treballava per compte d'Espanya...

—Una bella persona, que ab la capa de la amistat va fastidiarnos de mala manera...

Totas las boyras del olvit s'han fos; los pobres cadavres indis recobran la memoria, reconstitueixen lo seu passat y reforsan las esborradas imatges d'altres temps y altras coses... Son semblant se cubreix d'amarga tristesa.

—¡Tot ho tinch present!—diu un anciá, balancejant lo cap ab desesperació—¡tot ho recordo! Nosaltres viviam felissos, sense penas ni ambicions, ni impostos de cap classe. La terra y l'mar ens donavan prou per viure; eram llibres, independents; feyam lo que 'ns donava la gana...

Un dia—segueix dihent—va presentarse aquest home, aquest Colón, capitanejant una tropa de soldats y mariners d'aspecte tremendo. Va dirnos que venia ab fins honestos, que 'ns donaria tals y quals coses, que 'ns portaria llangonissas y gossos... y que 'ls gossos los lligariam ab llangonissas.

Va assegurararnos que no l'guiava altre móvil que l'civilisar aquestas terras y posarnos en contacte ab las personas de altras nacions...

¿Vos ne recordeu de lo demés? Ab l'excusa de la civilisació, van apoderarse de tot lo que teniam, van atropellarnos, van convertirnos en bestias de carga; y després de perseguirnos y cassarnos com fieras, van extinguir poch a poch la nostra rassa, poblant aquestas terras ab gent nova, rassas del nort, morenos del mitjdia, negres del sur...

—Y aquesta hassanya—preguntan los indis al orador—aquesta hassanya es la que avuy commemora l'gènero humá?

—¡Aquesta! ¡per xó sentiu tan soroll; per xó's crema tanta pólvora; per xó's veu tanta coloraynal...

Los indis se miran silenciosament, y sense dirse res més, moguts per un mateix impuls, baixan lo cap, se dispersan y tornan a ficarse en las sevas tombas.

Un eco, y un immens crit de lamentació y protesta s'escapa per tot Amèrica, desde la regió més septentrional fins al mes remot extrem de la Patagonia. Las llágrimas dels esclaus, del oprimits, de las victimas del descobriment, tornan a sortir a la superficie de la terra...

¡Y en lo port de Nova-York continúa admirantse la broma homérica, lo gran sarcasme del sigle: la *Llibertat il·luminant lo mon!*

FANTÀSTICH.

LOS OSSOS DE COLÓN

¿Ahont descansan actualment los ossos del famos almirant?

Al final del primer article consignem que al morir Colón son cadavre sigué traslladat desde Valladolid a Sevilla y desde Sevilla a la isla de Santo Domingo.

Desde Santo Domingo, en qual catedral descansavan, sigueren conduhits (ó a lo menos aixis cregueren ferho) a la catedral de la Habana, quan l'isla que fins a las horas los havia guardat, se separa d'Espanya.

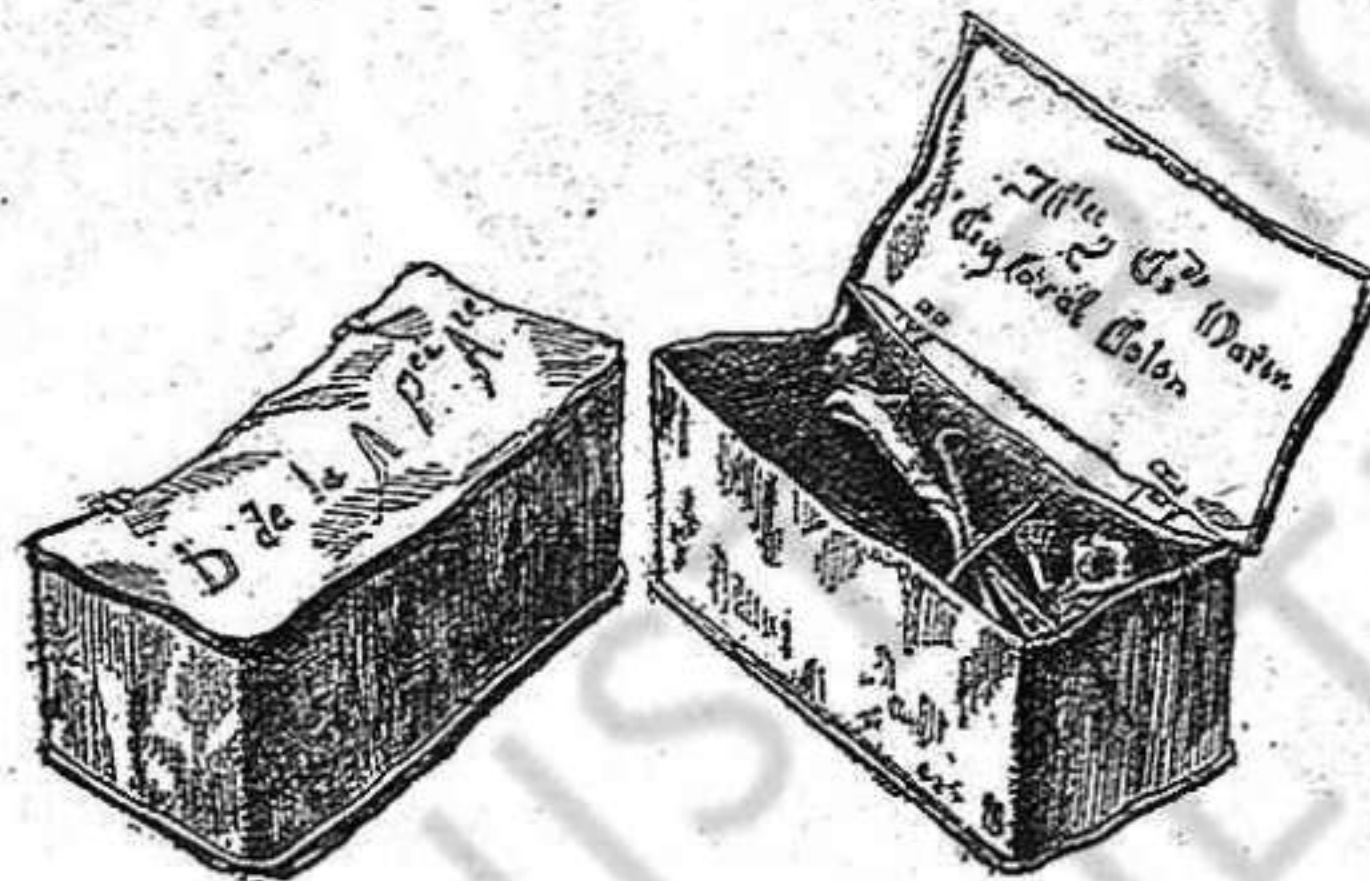
Lo cabildo de la Catedral de la Habana, desde l'any 1795 en que's verificá'l trasllado, imaginá possehir los ossos de Colón, fins que fá poch, en 1877, surgi de repent una qüestió inesperada, que doná lloch a grans discussions.

Lo bisbe de Orope, Monseñor Rocco Cocchia, qual retrato publicuem en lo present número, revelá que havia descubert en la catedral de Santo Domingo los ossos de Colón, essent per conseqüencia impossible que 'ls mateixos ossos del egregi navegant se trobessin a la vegada a Santo Domingo y a la Habana.

S'apoyava l'bisbe Rocco en haver descubert una caixa de plom, contenint un número d'ossos humans, en la

Monsenyor Rocco-Cocchia, descubridor dels ossos de Colón.

Caixa de plom en que sigueren trobats los ossos de Colón. (Vegis l'article)

qual, sobre un a placa de plata, s'hi llegia la següent inscripció:

Ua Pte de los Rtos del Pmo Alte Cristóbal Colón
Y a l'altra la següent: «*U. Cristóbal Colón.*»

La noticia del descobriment realiat pèl bisbe indicat provocá numerosas disquisicions. Mentres hi havia qui per patriotisme sostenia l'opinió de dit prelat, hi havia cubans y espanyols que impulsats pèl mateix móvil, sostenian a tot drap que 'ls ossos de Colón veraders no podian ser altres que 'ls existents en la catedral de la Habana.

Ni las rahons dels uns, ni las que 'ls altres alegavan eran prou satisfactorias.

En aquest entre-mitj sortí D. Manuel Colmeiro y vertí una idea que tenia l'apariencia de ingeniosa.

D. Manuel Colmeiro digué:

—No crech que ningú pretenga que la qüestió que's debat se pugui resoldre apelant al famos judici de Salomon.

—Es a dir, renovant lo judici del sabi rey israelita, que haveutse presentat dos mares reclamant per fill de cada una d'ellas a un sol noy, Salomón digué:

—Que's parteixi pèl mitj y se'n donga la meytat a cada una.

—Que's parteixi!—digué una de las dos.

—No, de cap manera—exclamá l'altra.—Es lo meu fill y no vull que se li fassa mal.

—Puig no vols que se li fassa mal—digué l'rey—bí sola ets la única y verdadera mare del noy en qüestió.

Lo que, dictat per la ploma del Sr. Colmeiro, sembla sols una broma, podria tal vegada ser una realitat.

No fora gens estrany que dels ossos de Colón n'existissen la meytat a Santo Domingo y la meytat restant a la Habana. Podria ser molt bé que havent sigut que a D. Ramón Aristizabal, tinent general de l'armada que sigué qui en 1795 aná a recullir los restos de Colón a Santo Domingo, en aquest punt li donguessin sols la meytat dels mateixos, gelosos de no dependres totalment de una tan cobdiciada reliquia.

Aixís a lo menos ho fan creure algunas consideracions a que doná lloch lo descobriment realiat pèl bisbe Rocco.

S'examinaeren posteriorment y un a un los ossos continguts en la caixa de plom, y segons dictamen de perits anatòmichs resulta que 'ls ossos trobats ascendian a vintivuit enters ó casi enters tots ells y 'ls fragments a tretze, ó sigá en conjunt prop de la meytat de un esqueleto: una cama, la meytat del busto y una part del crani.

Y a continuació se procurá traduhir la inscripció continguda en la placa de la caixa, desxifrant las abreviaturas

«*Ua Pte de los Rtos del Pmo Alte Cristóbal Colón*»

Y's traduhi en la següent forma:

«*Una parte de los restos del primer almirante Cristóbal Colón.*»

De manera que haventhi quedat allí sols una part, la part restant se suposa que sigué enviada a la Habana.

Aquesta solució acomodaticia te la ventatja de satisfere a la vegada l'amor propi dels habitants de Santo Domingo y dels habitants de Cuba.

Per discernir aquesta qüestió falta únicament desenterrar los ossos existents a la Habana y veure si pèl seu tamanyo casan ab los existents a Santo Domingo y si pèl seu número son complement los uns dels altres.

Lo dia que aixó's practiqui podrá comprobarse fins a quin punt té verossimilitut una llegenda que de totes maneres no's presenta prou clara en punt a la seva verossimilitut.

Ja que en lo present número hem seguit la vida de Colón en tots los seus epissodis, no podiam ómetre aixó que's refereix als ossos del ilustre navegant, y al efecte publicuem, com una curiositat, lo retrato del bisbe Rocco-Cocchia y una reproducció de la caixa de plom existent en la catedral de Santo Domingo.

J.

A COLÓN

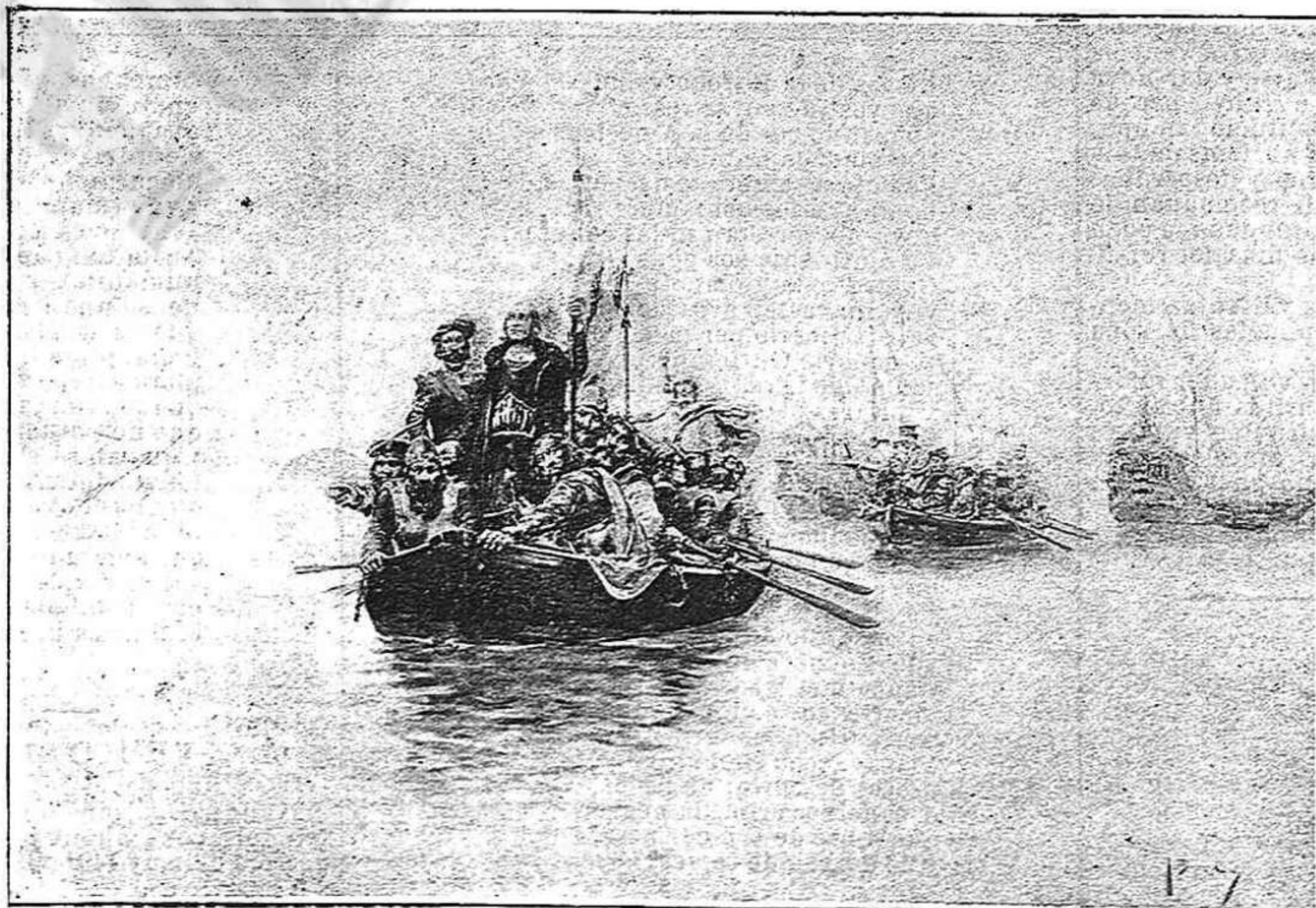
SONET

Quant pobre y escarnit pel mon corrias
Jodant de cort en cort com perdulari
Ambéils t'apodavan visionari
Sense apreciar lo que ab aixó sufrías.
¿U no desalentavas, presentias
Ch ilustre, de la ciencia voluntari,
¿Amós descubrimet, del qual farias
Ofrena a qui fes cas de ton *desvari*.
¿Lo somni realiat per fi vejeres
Cubrint eternament ton nom de gloria;
¿Ofega ja ton plor, que si tingueres
La fama de ser boig bastant notoria,
¿Odiat per tú la historia tal agravi
¿No cesa de donarte l'nom de sabi.

F. DE P. JUANICO.

Nota Important

La mort de la senyora esposa del editor D. Ignocent López, a qual dolor, com al de tota sa familia, s'associa de tot cor la redacció de LA CAMPANA DE GRACIA, ha motivat l'aplassament pera l'próxim divendres, dia 14 del actual, de la publicació del número extraordinari de LA *Esquella de la Torratxa*, commemoratiu del IV centenari del descobriment d'Amèrica.

Desembarch de Colón a la seva arribada a America. (Dibnuix de J. Banco Coris)

COLÓN.— (Dibuix de J. Lluís Pellicer).

Avants del descobriment de Amèrica.

Després de haverla descoberta.

Monument erigit à Méjich en honor de Colón

Medalla commemorativa del quart centenari del descobriment de America, premiada en concurs públic per la Real Academia de San Fernando. Obra del escultor Maura

JOYELLS DE LA LITERATURA CATALANA EN HONOR DE COLON

La introducció de L' ATLÀNTIDA.

Vora la mar de Lussitania, un dia los gegantins turons d' Andalusia veren lluitar dos enemichs vaixells; flameja en l' un bandera genovesa, y en l' altre ronca assedegat de presa, lo lleó de Venècia ab sos cadells,

Van per muntarse las tallantas proas, com al sol del desert encesas boas, per morir una ó altra á revolcons; y roda com un carro l' tró de guerra, fent en sos pols sotraquejar la terra, temerosa com ells d' anar á fons.

Així d' estiu en tarde xafogosa dos núvols tot just nats, d' ala negrosa, s' escometen, al veures, ab un bram, y, atrets per l' escalfor de llurs entranyas, s' aixamplan acostantse, las montanyas fent estremir al espetech del llamp.

Ab cruixidera y gemegor s' aferran, com espatlludas torres que s' aterran trinxant en sa caiguda un bosch de pins; y entre ays, cridoria y alarit selvatje, ressona l' crit feréstech d' abordatje y cent destrals rosegan com mastins.

A la lluyta carnívora y feresta barreja sos lladruchs negra tempesta congriada á garbi sobtadament; y revincladas onas s' arrestellan damunt las naus, que cruixen y s' estellan, com un canyar dins esbarat torrent.

L' espantosa abraçada mes estrenyen, y s' topan, se revolcan y s' empenyen, acaradas sas bocas de volcans; y ells, cechs, de la tormenta no s' adonan y escupint foch y ferre, s' abrahonan á la gola d' abismes udolants.

Tal un raser de roures montanyesos en temps d' estiu pel llenyataire encesos, del huracá al ruflet devorador, fa ressonar per concas y cingleras plors y crits y grinyols d' homes y feras, aspre gemech d' un petit mon que s' mor.

Osegant lo brugit de la batalla, un llamp del cel espetegant devalla de la nau veneciana al polvorí; se bada y roda al fons feta un Vesubi, mentres romp la de Génova un diluvi d' escumas, foch y flama en remoli.

Cárrega y nau las onas engoliren y ab ellas los tauroens s' ho compartiren; de mil guerrers sols lo mes noy roman; entre escuma á flor d' aygua un pal ovira y quan lo bras per amarrars'hi estira, altra onada l' sepulta escumejant.

Mida l' abisme brassejant, y destre ne surt muntat á un tros del arbre mestre que gira hont be li plau com un corcer, y al terbolí s' rebat de las zumzadas, com vell pastor al mitj de sas ramadas de banyagayres bous que abeura l' Ter.

Los cetacis aflayran carn humana que l' áliga de mar també demana, fent parella ab lo corb; per tot arreu l' escometen recorts del cataclisme; á cada pas lo xucla un nou abisme, ¿qui l' en traura en nit fosca? Sols un Déu.

Al cim d' un promontori que rosegan las onas que á sas plantas s' arrossegan, fugint del mon dolent la vanitat, vivia un religiós de barba blanca, del arbre del saber mistica branca que floria en la dolsa soletat.

Llantia un dia del mon, al cel suspesa, l' enlluherná ab sos raigs, y en sa vellesa, com per més bell renaixer mor lo sol, deixat havia l' mon y sas coronas, y niá com alció sobre les onas, de sa infantesa falaguer bressol.

Y quan de nits la tempestat brugia, dant far als pobres naufrechs, encenia la trémola llanterna del altar; y ls que ab ull ple de llágrimas la veyan:

—Ja som á port,—agenollantse deyan,— véusela allí l' Estrella de la mar.—

Marial ella es lo nord del jove tendre que, sentint en son cor la vida encendre, ab mes coratge rema y més dalit, y al raig creixent de la celistia hermosa, veu de més prop la terra somiosa, com verge á l' ombra d' un roser florit.

S' hi acosta pantejant, mira y remira, mes ¡ay! lo promontori que hi ovira sembla un penyal per l' ona descalsat; recula esferehit, com qui entre molsa d' un fresquívul verger, rosada y dolça, ha vist un escorsó mitj amagat.

Desviantse ab molt greu de l' aspre serra, cerca ab dalé més planejantia terra, mes son cor juvenívul no pot més: en sas venas la sanch s' atura y glassa, y, l' esma ja perduda, al pal s' abraça, sentintse caure de la mort al bes.

Mes alsa l' llantió l' ullada trista y á sa claror verda planície ha vista, per rébrel, sos domassos desplegats; rema d' aire y, de sobte amorosidas, fins l' ajudan las onas, enternidas

de véurel tan hermós agonisar.

Gronxantlo, com en brassos de sirenas, lo posan en blanquíssimas arenas, de jonchs y coralinas en coixi: quan, com ull amorós en gelosia d' entre l' cingles de Bética sortia, per veure l' mon, l' estrella del mati.

En lo sorral òu remoreig de passos y ¡oh santa Providencia! obrintli ls brassos lo venerable vell se li apareix.

—Vina, li diu, al primer raig de l' alba te vull acompanyar á la que t' salva, per qui la primavera refloreix.—

Un viarany que s' clou entre folgueras, los guia á un bosch d' alzinias y oliveras, del munt platxeríós turbant gentil; hont veu entre l' brancatge que floria, sota cortinas d' eura y satàlia, d' un altar de la Verge l' camaril.

Entra l' naufrech al mistich oratori y fent d' un aspre tronch reclinatori, cau als peus de l' Imatge de genolls; y per sas galtas tendres y colradas pels besos del Mestral y las onadas corren de goig las llágrimas á dolls.

Dins un esquey, frontera á la capella, una celda s' desclou, celda d' abella entre ls brassos molsosos d' un penyal; allá de fruyt menjívul lo convida, sobre jonsa afelada encare humida per la pluja batent del temporal.

Vora la mar semblava l' cap de serra lo mirador del cel sobre la terra, un dia que rodavan pel bell cim, veyent lo vell al mariner pensívul, lo crida á seure sobre un roure altívul, ahont no arriba l' salabrós ruixim.

Y obrint lo llibre inmens de sa memoria, descapdella l' fil d' or d' aquesta historia, de perlas d' occident pur enflav; y l' jove, per qui Europa era poch ampla, de l' ánima las alas mes aixampla, com l' áliga marina al pendre espay.

De mitj-dia ab los raigs la terra envolta, com vella ls fets de sa infantesa escolta, y l' mar, mitj adormit, aixeca l' front; tot barreja sa música al gran càntich; lo vell semblava l' Geni del Atlàntich, mes son gentil oyent era Colón.

SOMNI D' ISABEL

Ella s' posa la ma als polsos com un àngel mitj rient, gira á Ferrant sos ulls dolsos, y així diu gentilmant:

—Al apuntar l' alba clara d' un colom he somiat; ¡ay! mon cor somia encara que era eix somni veritat.

Somiava que m' obria la mora Alhambra son cor, niu de perlas y armonia penjat al cel del amor.

Part de fora á voladurias suspiravan las huris, dins l' harem oint canturias d' àngels purs del paradís.

Inspirantme en eixos marbres jo t' brodava un rich mantell, quan he vist entre verts arbres roseja un bonich aucell.

Saltant, saltant per la molsa, me donava l' bon mati; sa veu ara dolça, dolça com la mel de romani.

Encisada en son missatge, vegi m' pendre l' rich anell, ton anell de prometatje, d' art moresch florit joyell.

«Aucellet d' aletas blancas» li digui, «per mon amor,

COLÓN: Estatua en bronze modelada per l' escultor català G. Sanyol per a ser erigida á Nov.-York, y fesa en los talleres de F. Masriera.

Medalla commemorativa del quart centenari del descobriment de America, acunyada a expensas del Ajuntament Constitucional de Barcelona. Obra del escultor català E. Arnau

Monument erigit a Genova en honor de Colón

tot saltant per eixas brancaes,
jay! no perias mon tresor.»

Y s' en vola per los ayres,
y 'l meu cor se 'n volà ab ell;
jay, anellet de cent cayres,
may t' havia vist tan bell!

Terra enfora, terra enfora
l' he seguit fins a la mar;
quan del mar fuy a la vora
m' asseguí trista a plorar.

Pus de veure ja 'l perdía,
y jay, llavors, com relluhi!
semblá que al naixe 's ponía
l' estel viu del demati.

Quan en onas ponentinas
deixa caure l' anell d' or,
d' hont, com silfides y ondinias,
veig sortirne illas en flor

Semblava als raigs del mitjdia,
d' esmeragdas y rubins,
petit cel de poesia
fet per ma de serafins.

Ell, cantant himnes de festa,
una garlanda ha teixit,
me 'n corona humil la testa,
quan lo goig m' ha deixondit.

Aqueix colom es qui 'ns parla
missatjer que 'us ve de Deu;
car espós, hem de trobarla
l' India hermosa del cor meu.

Vetaquí, Colón, mas joyas,
compra, compra aladas naus;
jo m' ornaré ab bonicoyas
violetas y capblaus.—

Diu, y d' anells y arracadas
se despulla ab mans nevadas
com de sas perlas un cel,
riu y plora ell d' alegria,
y, ab son cor en armonia,
perlas jay! de mes valia
lliscan dels ulls d' Isabel.

JASCINTO VERDAGUER.

COLÓN

Las onas virginals, las fillas del Atlántich,
en irritats bramuls han trasformat son cántich,
cántich d' ondinias tan plascents avants;
las onas del mar gran remolinantse creixen,
qu' avuy, per cop primer, los rems tallants esqueixan
las glassas de sos pits escumejants.
Per cop primer avuy la quilla aventurera
penetra en son sagrat; la vela presonera
superba s' emmiralla en sos ulls verts;
per cop primer la nau franqueja a través d' ellas
la ruta que tan sols coneixen las estrellas
y en guardan lo secret al univers.
Brandant al vent que brunz en gallardets y velas
jhont van aquestas tres ardidias carabelas
com tres aucells perduts en alta mar?
¿Quin delirant pilot, quin geni temerari
las mena lluny del mon, pel pélach solitari
hont may cap vela ha blanquejat encar?...
Las mena un pobre orat que somnia en ma' hora
un món perdut al lluny, que flota mar-enfora,
germà desconegut d' aquest món vell;
un foli aventurer qu' anys há forjá en sa pensa
un paradís ignot, un lloch de prometença
més gran que 'l nostre món, més gran y bell.
Las mena un pobre orat que cerca en sa follia
una encontrada en flor, eden de poesia,
que dorm a flor d' onadas mar-enllá
y espera que 'l mon vell de que 'l sol d' or li parla
la vinga a despertar y amorosit besarla
y estrényerla en sos brassos de germá.
Y ell sol, ab un esbart rebech y mercenari,
sens altre far que Deu, sens altre itinerari
que 'l que la llum li marca desde 'l cel,
vol compartir ab ells la cobejada gloria
de conquistar un full pel llibre de la historia
y un nou joyell pel ceptre d' Isabel.

Ell sol, ab la fe al cor y fixas las miradas
en l' horizó esplendent qu' enclouen las onadas
ab que son pas estreba l' Occeá,

ell sol, sens defallir y alsant altiu la testa,
als embravits udols del mar revolt, contesta:

«Enllá, més enllá sempre, més enllá.»

«Més enllá» diu al vent que 's nega a inflar la vela,
«Mes enllá» al mariner que dupta y que 's rebela
y amenassa son pit, ple de rezel;

y aquell crit geganti, poema d' esperansa,
que ofegan l' huracá y 'l mar abrahamantse,
no troba resó enlloch, del mar al cel.

Mes tant se vall «Boguém tres días més encare;
si al pondres el tercer lo cel me desampara,
la patria que os he presa os vull tornar»....
Quan per ters cop lo sol tenyi l' espay de grana,
del mar brotá somrient la virginal sultana
desperta de son somni secular.

Y al retronar las naus al crit vibrant de ¡Terra!
son crit conquistador no fou rugit de guerra
sinó hossanna de pau qu' aixamplá 'l mon;
y quan Colón, joyós, besá la terra estranya,
quan en son front posá l' ardent petó d' Espanya,
l' eternitat torná 'l petó a Colón.

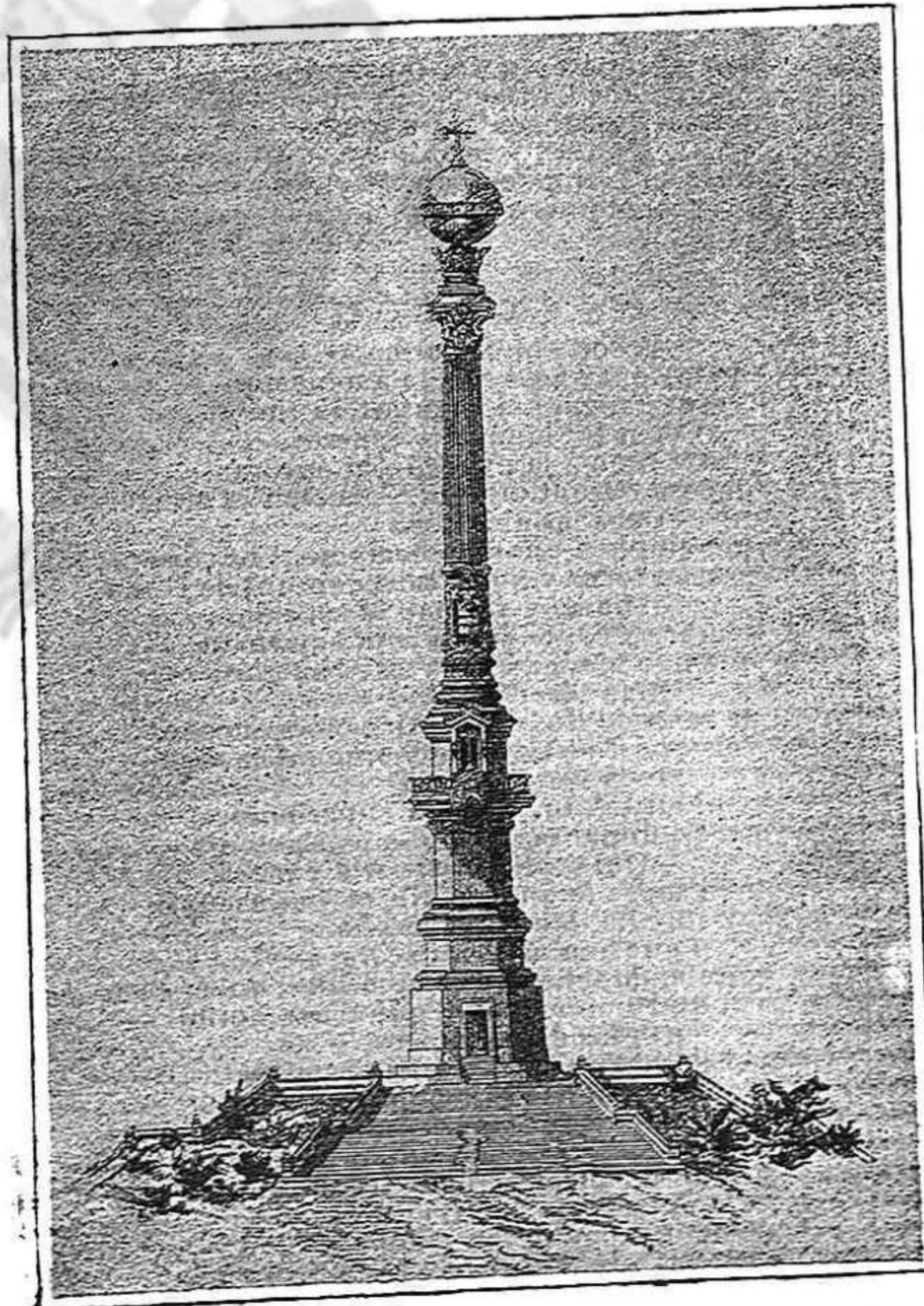
APELES MESTRES.

LA ÚLTIMA HORA DE COLÓN

Lo teatro representa una modesta cambra —A un costat una
taula y una cadira de brassos.—Al altre una finestra d'hont
se suposa que 's veu la mar.

COLÓN

Vell moro y miserable. Fou destino

Monument para ser erigit a Huelva, en commemoració del descobriment de America (Projecte de Ricardo Velazquez Bosco.)

que jo moris aixís! La vida mia
en lo dolor s' enclota y en l' angunia,
mes al menos un joy Déu volgué dar-me,
un joy tan gran, y de virtuts tan sengles,
que es al mes greu dolor supremo bálsem.

Lo Déu del cel, que quan de llum eterna
n' envia un raig al mon, es a sa Italia,
hont solzament lo llensa, Déu un dia
me digué:—«Genovés, animat! Proba
a fé 'l camí del sol.» Y ma mirada
vers Occident sortit vey de l' ona
com un nou mon. Eran inmensas selvas
d' arbres inconeguts; eran planadas
infinitas; y n' eran dolsas fruytas
que sols maduran en lo clima d' Indias,
desitj y enveja de l' Europa; n' eran
aucells sens nom aquí, plantas estranyas,
montanyas plenas d' or, mars richs de perlas....
y la veu deya:—«Veshi, torna y conta!

Mes jo era pobre. Vela no tenia
que obehissen ma veu. Jo n' era duenyó
d' un pensament no mes, y per ma pensa
als unjits de la terra los recava
dar-me un poch d' or. Per tot tots m' escarniren:
per tres llarchs lustros jo de poble en poble
de rey en rey ani.... No m' entenian!....
Jo tampoch ho entenía, pero ho veyal

(S' aproxima a la finestra)

Brisas del mar que, dolsas y manyagas
veniu mon front a refrescar, jo 'us amo,
verges brisas, y a tú també, oh mestressa
de ma pensa y mon cor, mar tenebrosa,
si ingrata per los altres y voluble,
bona y fidel per mi!

La mar! Immensa,
infinita fa poch, y ara ja closa
després que ab novias rivas l' he enfaixada.
La mar! la mar! Lo realme meu, l' amiga
de mos bells anys y de ma gloria. Encare
jo t' saludo una volta, ans de partirne
pel viatge aquell del que ningú retorna.

Així estava de bella y de serena
quan jo hi entri per la primera volta
clivellantne ab mas naus son tel de plata,
y de son infinit lo fi cercantne.
Plena d' horror, de feredats, de mónstruos,
me devan qu' era; mes en vá m' ho deyan....
Oh! Ja 'm trobo en la mar! Oh! ja sos acres
perfums respiro, y me dalesch en beure
a plens pulmons las ratjas que m' envia
lo vent Terral qu' empeny mas carabelas.
Si 'l cor precipitat ne sento batre,
no es per por de las onas ni dels mónstruos;
es lo temor dels meus lo que jo temo.

¡Vola, oh ma barca, vola! Que 'ls auguris
nefastos no t' detingan! Vola! vola!
La terra allí 'ns espera.... Jo l' he vista,
la veu mon cor, mon pensament.... Vers ella
a vela y rem partim sens deturarnos!
Si la empresa es gegant, Déu nos ajuda
que 'ns son propicis y lo vent y l' ona!....
Mes ja los días passan y los mesos
y dels remots paisos res no 's mostra.
Entre 'l cel y la mar passém la vida....
La esperansa y la fe de tots ne fugen....
Que 'n trech jo donchs, que 'n trech de reani-
si lo vil só del or tan sols entenen?... [marlos

Nou polo, nous estels, y sempre, sempre
la mar mateixa, inmensa, inacabable!....
Avant sempre! Seguim! Daume tres días,
dáume tres días sols, y si en va passan,
a vosaltres llavoras jo m' entrego.

Crusan aixams d' aucells.... Vers ponent volan....
Herbas y tronchs tallats portan las aigas
com si arrancats d' un sol vehi ne fossen....
Es la terra! es la terra!.... Un crit de joya
ne romp d' aqueixos cels l' etern silenci.
Es la terra! es la terra!.... ¿Qui podria
tota ma ditxa dir y ma ventura?
¿Es somni 'l meu? No es somni! Es ella, es ella,
la terra desitjada, hermosa, verge,

LA MORT DE COLÓN.—(Composició de J. Blanco Goris)

com esposa al valor donada en premi,
bella y florida á par de l'esperansa
dintre del cor nudrida per tants lustros!
Es ella que s' avansa falaguera,
ella que viu d' una superba vida,
ella que á mon voler ne surt del caos!
Amaynéu velas!... Donéu fons!... Tiréune
l' ancora, donchs!... Bot á estribor!... ¡Oh terra
ja 't tinch!... Per fi jo 't miro!... Per fi 't beso!...
Per fi, món meu, te veig brollar de l' ona
al fiat arriscat del obscur náixer!
¡Oh lo meu llarch suspir! No en va creguda
terra del cor y del amor, oh terra,
món nat primé en ma pensa, jo 't saludo!
S' ha cumplert la gran obra ¿Y no só encare
de mas illas senyor y de ma terra?...
Lo trono meu ¿hont es? ¿Hont lo meu ceptre?
¿Hont es, donchs, ó Ferrant, hont la fe tua?
Jo 't vegi un jorn. La conquistada Alhambra
ton palau n' era, y á tos peus vensuda
Granada jeya. Un infelis, un pobre,
que de la ma son petit nin conduhia,
fatigat se presenta ante ton soli.
Entorn hi havia 'ls capitans y 'ls nobles
que son d' Espanya l' esplendor y gloria.
Rey, ¿que 't digué llavors lo miserable
genovés que á tos peus se prosternava?
—«Senyor! te dix ab tremolosos llabis,
ets per lo dret lo rey de la Corona
d' Aragó, y per l' amor lo de Castella;
t' ha dat la guerra, ab sos llorens cenyinte,
lo realme dels moros: jo vull darte
mes que la sort y que l' amor no 't donan,
mes que l' realme dels moros, que 'ls triunfos
que 't pugan dar las perillosas armas,
mes que Aragó y Castella: un mon vull dartel!»
Y quan, oh Rey, del Océan incógnit
l' hoste ja inesperat vingué á oferirte
l' or y los fruyts de los novells realmes
conquistats sense sanch; quan tots, atónits,
tos grans, tos concellers palpable veyan
la proba de son erro, tú, llavors,
qué 'ls digueres, oh Rey?—«Quan brilla l' geni
del pensament Etern, deyas mirantlos,
no son res las coronas de la terra.
Devant d' ell, grans d' Espanya, descubriuvos!»
Y bé, jo só l' mateix Colón. Criaderos
d' or he trobat que poden apagarne
la sed d' Espanya y de l' Europa entera,
y só pobre no obstant... Demano almoynal
Ni sisquera té un lliit hont morir puga
aquell que un mon ne descubri. Oh! no 's conte
tanta infamia als fills nostres! Oh no 's diga
qu' encare portan los meus punys la marca
dels ferros ab que un jorn m' emmanillaren!
Si estava escrit que tal mercé devia
seguir al benefici, jo 't don' gracias,
jo 't don' gracias, Senyor, que li evitares

tal deshonra á ma Itatia. Fou justicia,
justicia fou!

Oh mar, al contemplarte.
me remordeix lo cor. Abdos som cómplices,
abdós ensemps, de molts desventuras.
Be prou que de segur vindrá lo dia
en que 'l consorci dels dos mons ne done
tants grans bens com grans mals avuy reporta.
¡Beneyt mon nom sia llavors! Futuras
generacions l' invoquen, y mos ossos
honrats descansan en sa tomba.

Y ara,
morir deixaume en pau. Mort, tan temuda
dels prepotents: que ben vinguda sias!
VICTOR BALAGUER.

COLÓN

Escolta la cridoria
de ta gent que 's rebela amenassant.
Desperta, geni, d' eixa nit de gloria:
per tot la mort t' espera;
jira l' timó á la nau; tórnat enrera;
deposa l' front mesqui. Sols Deu es gran.
Debadas abrahona
ton ample esguart lo firmament boyrós:
passan jorns y mes jorns; damunt de l' ona
d' hont ix y 's pon la estrella
sempre l' cel hi caurá com á parpella
que una alenada de la mort ha clós.
Eixa terra florida
de raigs de llum, d' ubriacadors encens,
vols que s' alsí del mar, prenent la vida
de ta testa febrosa?
¿Qui ets, oh tú, materia superbiosa,
per fecundar com Déu lo pensament?
—Qui soch!... Desperta y plora,
mon sense fe que als ulls m' has escupit:
mirala allá la terra encisadora,
que á mon desitj se lleva;
mirala, donchs; qu' es ta muller, qu' es Eva:
y 't du l' amor, Adam, que t' has dormit.—
¡Oh fill de la sabiesa,
per fi l' sol de la gloria ha despuntat;
y al llumenar ta prepotent grandesa
projecta inmensa ombra
darrera teu, sobre dels mars sens nombre,
fins á cubrir lo mon que has humiliat!
Ves; petja las riberas
d' eix altre mon, ton amorós esclau:
ja sobre l' mar s' avansen las palmeras;
ja venen las onadas,
monstres vensuts d'esquenas aplanadas,
los fronts á reclinar baix de ta nau.
Vés, y encamina 'ls passos
al cim mes alt de sas montanyas d' or:
plántahi la creu; y ab tos robustos brassos
estreny los mons que un dia

pera escarment de la Babel impia
separaren los brassos del Senyor.
Mes ¿quins amors rastrejan
tos braus náuxers ab afanyós encis,
que sos llabis, resant, tartamudejan;
y al besar ta peljada
portan als ulls quelcom de la mirada
que lliensá la serpent del paradís?...
Ay trist!... qu' en son desvari,
tas filladas, sayons se tornarán
pera durte á la cima del Calvari!
A tú d' ánima ardida;
á tú que un cel los obras en la vida!...
Perdonals, Déu, no saben lo que fan!
Bentost, sobre eixa terra,
verge de crims, que t' ha d' obrir son cor,
ta rassa vil escampará la guerra;
y al ombra de ta gloria
veurás rodar lo carro de victoria
dintre la sanch, cruixint al pes del or.
Y un jorn ta fas serena
la baba del infern voldrá entelar.
Tas mans cauran al pes de la cadena:
tas santas mans, que alsaren
ab las forsas que 'ls genis te donaren,
un mon perdut en los abims del mar.
Y quan, á la ventura
de porta en porta menyspreat del mon,
behent, com Deu, lo cálzer d' amargura,
postrat á la fatiga
la mort t' alcanzi, ni una pedra amiga
en lloch veurás per reclinar lo front.
Que hi fá, antorxa sagrada;
en la nit d' aquest mon sol del matí!
Marxa en avant: res fá que ans ta mirada
la tempestat s' acoble:
ab tú va l' cel; tú ets pera ton poble
un nou Moisés baixant del Sinai.
Jo 't veig des la ribera
batejar ab ton plor en nom de Déu,
eix mon hont s' ha encarnat la primavera;
eix fill de ta ventura
que no porta damunt la vestidura
la sanch del Martre que finá en la creu.
Marcada tens la via:
tú has de morir bregant ab las marors.
Ja altres vindrán á coronar un dia
ta empresa benvulguda:
que avuy escampas la llevar perduda
y un jorn al cel, t' aromarán sas flors.
Eix temps, baix las onadas
los mons rivals s' estrenyarán las mans
fins confondre á la una sas polsadas;
y ab cántichs de ventura,
anirán á besar ta sepultura
los esclaus y 'ls senyors ja fets germans.
ANGEL GUIMERA.

Gran Bazar de Ropas hechas y á Medida

FUNDADO EN 1850 - BARCELONA - TELEFONO N.º 1306

SUCURSALES

MADRID Calle Preciados, n.º 3 (frente la Puerta del Sol)	SEVILLA Calle de las Sierpes número 70	CÁDIZ Calle de S. Fernando número 25
---	---	---

INVIERNO DE 1892 Á 1893

TRAJES. PANTALONES. IDEM. CHALECOS. AMERICANAS Y CHAQUES. SACOS Y SOBRETODOS. IDEM. BATAS Y BATIN.ºS. LEVITAS CRUZADAS Y FRACHS. CAPAS ENTERAS. KARRICHS. RUSOS. IDEM. TOGAS. PARDESUS. IMPERMEABLES. MACFARLAN. CHAQUETAS PARA SEÑORA. ABRIGOS LARGOS PARA SEÑORA.	completos de paten, jergas y tricot, negros y colores. paten tricot y novedad. negros de castor y elasticotin. negros y novedad en varios generos. de paten, tricot y jerga. en jergas, vicunas y chinchillas. con pieles. lanilla y tartan. de paño y edredon en paños y casimires. en paños de Bejar y Tarrasa. de melton y otros generos. chinchillas y patenes. con esclavina alta novedad. pañete con vueltas de terciopelo. entretiempo lanilla, jerga y casimir. novedad. generos novedad. generos especiales.	<table border="0"> <tr><td colspan="2" style="text-align: right;">Pesetas</td></tr> <tr><td>de 20</td><td>á 70</td></tr> <tr><td>de 7</td><td>á 25</td></tr> <tr><td>de 13</td><td>á 25</td></tr> <tr><td>de 4'50</td><td>á 15</td></tr> <tr><td>de 11</td><td>á 42'50</td></tr> <tr><td>de 25</td><td>á 87'50</td></tr> <tr><td>de 87'50</td><td>á 125</td></tr> <tr><td>de 20</td><td>á 42'50</td></tr> <tr><td>de 42'50</td><td>á 75</td></tr> <tr><td>de 30</td><td>á 1'0</td></tr> <tr><td>de 35</td><td>á 52'50</td></tr> <tr><td>de 7'50</td><td>á 75</td></tr> <tr><td>de 30</td><td>á 62'50</td></tr> <tr><td>de 75</td><td>á 125</td></tr> <tr><td>de 25</td><td>á 75</td></tr> <tr><td>de 17'50</td><td>á 52'50</td></tr> <tr><td>de 42'50</td><td>á 62'50</td></tr> <tr><td>de 20</td><td>á 50</td></tr> <tr><td>de 35</td><td>á 50</td></tr> </table>	Pesetas		de 20	á 70	de 7	á 25	de 13	á 25	de 4'50	á 15	de 11	á 42'50	de 25	á 87'50	de 87'50	á 125	de 20	á 42'50	de 42'50	á 75	de 30	á 1'0	de 35	á 52'50	de 7'50	á 75	de 30	á 62'50	de 75	á 125	de 25	á 75	de 17'50	á 52'50	de 42'50	á 62'50	de 20	á 50	de 35	á 50
Pesetas																																										
de 20	á 70																																									
de 7	á 25																																									
de 13	á 25																																									
de 4'50	á 15																																									
de 11	á 42'50																																									
de 25	á 87'50																																									
de 87'50	á 125																																									
de 20	á 42'50																																									
de 42'50	á 75																																									
de 30	á 1'0																																									
de 35	á 52'50																																									
de 7'50	á 75																																									
de 30	á 62'50																																									
de 75	á 125																																									
de 25	á 75																																									
de 17'50	á 52'50																																									
de 42'50	á 62'50																																									
de 20	á 50																																									
de 35	á 50																																									

Especialidad en Capas enteras y Abrigos de Señora

Todo recién construido y confeccionado con la elegancia y esmero que tiene acreditado este grandioso establecimiento, primero en su clase en España, y al nivel de los mejores del extranjero, tanto por su organización como por la buena confección de las prendas.

Altas novedades para la medida en géneros del país y extranjeros

NOTA. — Será debidamente atendida cualquiera reclamación justa que se haga de prendas compradas en la casa.

FÁBRICA DE CORBATAS

VENTA

● ● AL POR MAYOR Y MENOR ● ●

BARCELONA - Calle de Fernando VII, 27 - BARCELONA
 FRENTE LA IGLESIA DE SAN JAIME

PEDID SIEMPRE

COÑAC BISQUIT

● ● DE VENTA EN TODAS PARTES ● ●

CASA
BISQUIT DUBOUCHÉ & C.
 FUNDADA EN 1819
 JARNAC-COGNAC

REPRESENTANTE
 PARA ESPAÑA Y PORTUGAL
FÉLIX JOURNOUD
 BARCELONA Y MADRID

